

1952 -

JUL 9 - 1984

ЗА УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ!
ВОЛЯ НАРОДАМ!
ВОЛЯ ЛЮДИНІ!

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ LIBERATION PATH

З М І С Т

(— чук)

УКРАЇНСЬКА ЖІНКА - РЕВОЛЮЦІОНЕРКА

В.А.Ш.
УКРАЇНСЬКА ВИЗВОЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ

Ю. Липа
МИ — НАЦІЯ

В.А.Ш.
МИ І НАШ ВОРОГ

Кв. Т. К.
ТЕСТЬ ЕВРОПИ

О.Д.
У СВІТЛІ ФАКТІВ

В. В-ко
„УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ”

Ф. П. Правобережний
„ДОБРОВІЛЬНА” КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ

І.В.
УКРАЇНЦІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

....
В ОБОРОНІ ВІЖЕНЦІВ

М. Маламай
ЖІНКА ДЕЛЕГАТОМ

....
ПИТАННЯ БЕЗ ВІДПОВІДІ

М. Болелав
ЩОБ ЗНАЛИ ВИ

....
ЩОЖЕРТВИ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

Ч. 2 (53)

ЛЮТИЙ 1952

РІК V

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

Суспільно-політичний місячник

Видає:
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

LIBERATION PATH

Published by the
UKRAINIAN PUBLISHERS Ltd.

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ :
28 MINSTER ROAD, LONDON, N.W.2. Tel. HAM 1771

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ” У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Річна передплата	18 ш
Піврічна передплата	9 ш
Тримісячна передплата	4 ш. 6 п.
Ціна і примірника	1 ш. 6 п.

В інших країнах — у перерахуванні на валюту даної держави.

Одним із наших основних обов'язків закордоном — є широко інформувати чужинців про Україну і її героїчну боротьбу за свою суверенну державність.

Постарайтеся, щоб кожний Ваш друг чи приятель британець перечитав наступні видання англійською мовою:

- 1) „Convention of Delegates of the Resistance Movements of the Anti-Bolshevik Nations”. By John F. Stewart — price 6 d.;
- 2) „Red Russia and the Independence Movements in the U.S.S.R.”. By John F. Stewart — price 1 sh.;
- 3) „The Russian Danger — Europe's only Defence”. By Jaroslav Stetzko — price 6 d.;
- 4) „The Workers in Soviet Russia”. By John F. Stewart;
- 5) „The Strength and Weakness of Red Russia”. (Congress of Delegates of Independence Movements within the U.S.S.R. held in Edinburgh), Introduction by John F. Stewart — price 4 sh.;
- 6) The „Sick Man of Europe”, by Professor Lew Shankowsky, Introduction by John F. Stewart — price 6 d.;
- 7) „Will there be a Revolution in the Soviet Union?”. Data gathered from Original Documents of the National Underground Movement in Ukraine. Introduction by John F. Stewart — price 6 d.;
- 8) „Ukrainian Resistance and its Leader”, Introduction by John F. Stewart — price 6 d.;
- 9) „U.P.A.”. The Story of the Ukrainian Insurgent Army and the Ukrainian Red Cross. Introduction by John Stewart — price 6 d.
- 10) „Ukrainian Liberation Movement in Modern Times”, by Oleh Martovych, introduction by John Stewart. This is a short story of the Ukrainian national liberation movement covering the period from Hetman Bohdan Khmelnytsky till Ukrainian Insurgent Army U.P.A. 176 pages, 11 pictures — price 6 sh.;
- 11) „Ukraine”, by John F. Stewart — price 4 d.
- 12) „Russia the Suppressor of Nation — price 6 d.
- 13) „The International Position of Ukraine”. Its Legal Claims to Independence. By John F. Stewart. — price 4 d.

ЗАМОВЛЕННЯ ПРОСИМО ВИСИЛАТИ НА ТАКУ АДРЕСУ:

Ukrainian Publishers Ltd., 28 Minster Road, London N.W.2.

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

LIBERATION PATH

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

Рік вид. V. Ч. 2 (53)

ЛОНДОН, ЛЮТИЙ (FEBRUARY), 1952

Ціна — 1 ш. 6 п.

УКРАЇНЬСЬКА ЖІНКА-РЕВОЛЮЦІОНЕРКА (Польська окупація)

Визвольна боротьба українського народу дуже багата в світлі героїчні постаті не тільки мужчин але й жінок. Зокрема в останні десятиріччя українське жіноцтво засвідчило свій героїзм і посвяту українській національно-визвольній революції. Згадати хоч би українських вояків-героїнь, що в 1914-1920 рр. служили в рядах УСС-ів і УГА, як от **Софію Галечко, Олену Степанівну, Ольгу Басараб і ін.**

Життя української жінки на ЗУЗ, як і життя всього українського жіноцтва на всіх землях України під різними окупаціями, було важке й складне. Після програних Визвольних Змагань українська жінка на ЗУЗ стала побіч мужчин до боротьби проти польського окупанта. Вона стала на барикади, словом і чином стверджувала, що ЗУЗ — це одвічно українські землі. В горнилі революційної боротьби на ЗУЗ воскресали героїчні постаті Ведмедівських попівен і інших хоробрих жінок, що протягом нашої тисячолітньої історії боролися за щастя, славу й волю українського народу.

Під польською окупацією, де скасовано українські школи, нищено українське культурне життя і т. п. українська жінка мала відповідальне завдання виховувати молоде покоління в національному дусі, на державницьких традиціях, у почутті любови до рідного народу і в ненависті до наїзника.

„Мене любов ненависти навчила до тих, що топтали мою любов...”

— Це був девіз української жінки, яка, немов спартанка, виховувала своїх синів і доньок на славу й щастя свого народу і не плакала, не скиглюла „чайкою при битій дорозі”, але гордо сприймала жорстокі удари долі.

Скільки потреба було мужности, відваги й героїзму, щоб перенести втрату сина, дочки, брата, нареченого, мужа або батьків, що замордовані катами окупантів чи запроторені на довголітню в'язницю? Скільки потреба було відданости й самозречення, щоб перенести це Дантейське пекло знущань окупантів? І тут не може бути порівняння з жіноцтвом Західньої Європи чи інших вільних країн, якого, в більшості, ідеалом життя — є бажання радісно й безжурно провести час.

Українська жінка під польською окупацією не зазнала безжурного й спокійного життя. Її девізом стали слова Лесі Українки:

„Ходім, ми знову на війну зібрались!
Не уб'єм, то нас вони уб'ють,
Ми мусим боронитись, поможи нам!
Невже ж ти будеш осторонь сидіти
І споглядать, як ллється братня кров?”

Тотальному польському теророві на ЗУЗ, знущанню, розстрілам, пацифікаціям, нищенню церков увесь нарід поставив твердий опір. І українська жінка в тій боротьбі не була останньою. Ми бачимо її не лише на відтинку виховання і легальної праці. Жіноцтво стає в ряди Української Військової Організації (УВО), що бореться проти окупанта за визволення України.

Одною з великих постатей нашої героїчної доби є славної пам'яті **Ольга Басарабова**, повішена польськими катами на ґратах Львівської тюрми 12 лютого 1924 року.

Сл. пам'яті Ольга Басарабова, вояк УГА та член УВО, всім своїм еством кинулась у вир революційної роботи, виконуючи обов'язки зв'язкової між Краєм і Закордонним Проводом УВО. Польська поліція арешту-

вала її, але Ольга Басарабова не заломилася, не зрадила, видержала всі жорстокі й рафіновані тортури. Для неї була краща смерть ніж зрада. Вмираючи, власною кров'ю написала на стіні кліті: „**Вмираю, замучена — помсти катам, помсти...**”; „**За кров, за сльози, за руїну, верни нам Боже Україну...**”

Після жорстоких тортур польські кати повісили Ольгу Басарабову на ґратах тюрми. Цей ганебний поступок польського режиму викликав велике обурення українського народу. Але героїчне життя і смерть Ольги Басарабової стали дороговказом українській молоді й українському жіноцтву на його життєвому шляху. Бачимо українське жіноцтво в рядах УВО, а згодом в Організації Українських Націоналістів (ОУН).

Українське жіноцтво з самовідреченням кинулось у вир революційної роботи, виконуючи нераз небезпечні завдання. Жіноцтво несло поміч при різних атентатах на представників польської окупаційної влади, переховувало зброю, перевозило й переховувало літературу, виконувало обов'язки кур'єрів і зв'язкових. У тій боротьбі не обходилося без утрат. Тюрми львівських Бригідок, Дрогобича, Вронок, Святого Хреста і інші були повні молодих українок: студенток, робітниць і дочок села. Та це не лякало українського жіноцтва і воно ще більше горіло бажанням любові, посвяти і героїства для України.

Арештування молодих гімназісток і семинаристок у Львові, Сокалі, Станиславові, Тернополі і інших містах ЗУЗ не лише не відстрашували жіноцтва в їх участі в боротьбі, але мобілізували всіх до „єдиного священого бою”.

Найкращим доказом героїзму й самозречення української жінки, під час відомого варшавського процесу проти ОУН за вбивство Перацкого, була посвята учасниці процесу, засудженої на довічне тюрми, яка рішила одружитися із своїм нареченим, що був засуджений на досмертню в'язницю. Такого героїзму ми ніде не бачимо, такий ідеалізм годі описати звичайними словами, на це потрібно було б пера великого майстра. Українська жінка здібна підвестися на такий великий п'єдесталь посвяти й героїзму.

В час, коли Москва намагалася творити всюди свої агентири у формі „людових фрон-

тів”, українське жіноцтво на ЗУЗ дало відпір п'ятиколонникам. Так, напр., під час великого „людового” комуністичного віча у Варязі к. Сокаля в серпні 1936 р., коли польсько-жидівська 5.000-тисячна комуністична маса обкидала камінням українську процесію, молода студентка Олена Жарська збрала 300 молодих хлопців, які вдарили по комуністичних поплентачах і розбили їх вщерть. П'ятитисячна комуністична галайстра, доставши доброго прочухана від 300 молодців, не мала вже більше охоти відновляти свій „людовий фронт”. А польський суд у Львові за погром цього комуністичного „людового фронту” засудив Олену Жарську на шість довгих років в'язниці. Постава Олени Жарської на слідстві, на суді і в тюрмі викликала подив навіть у тих, які український націоналістичний визвольний рух плямували ім'ям бандитизму. Навіть польський садист-поліцист і прокурор мусіли признати велику моральну стійкість, характерність, ідеалізм і посвяту подруги Олени Жарської. А в ці роки таких молодих дівчат було сотні, а може й тисячі на ЗУЗ.

В ці роки українська жінка переносила мужньо свій біль, спричинений польським окупантом. Смерть сл. п. Біласа і Данилишина, доволітня тюрма Маріянові Жураківському, повішення сл. п. Голяда і Пришляка в Тернополі, геройська смерть у боях у Карпатській Україні сл. п. Зенона Коссака і Михайла Колодзінського-Гузара та сотні інших — це болочі втрати, що їх мужньо переносили матері, сестри, жінки, наречені, всі жінки і цілий нарід.

В такому безмежному трагізмі і горю українська жінка знаходила завжди потіху, що поляглий не даром загинув, бо його кров пролита катом була тим чинником, що будив широкі народні маси на нові бої.

Знаменним серед українського жіноцтва під польською окупацією було те, що на шлях революційно-визвольної боротьби з окупантом стало жіноцтво всіх станів. Великі масові процеси за приналежність до ОУН у Львові, Дрогобичі, Тернополі, Рівному, Луцьку, Варшаві й інших містах завжди мали велику кількість молодих дівчат чи жінок з різних шарів українського суспільства. Ці дівчата й жінки зустрічали присуди з усміхом на лиці і з погордою до окупанта. То

ж не дивниця, що під кінець 30-тих років увесь нарід: мужчини, жінки, старці, а навіть діти виповіли бій польському насильству. Тоді польський окупант уже не міг безкарно плюндрувати наші села, читальні, церкви, чи влаштовувати погроми-пацифікації. І це, що так було, в основному заслуга українського жіноцтва, що виховувало „гостро-ріжне мужнє покоління”, яке на всі загії ворога мало одну горду відповідь: „зломлю, стопчу, бо я хочу жить” — розуміючи під цим я — свій нарід, свою велику націю.

Українська жінка, виховуючи свою дитину, вже в колісці вноювала в неї любов до свого народу, співаючи дитині пісень:

„Чуєш? Ген від степів громовий іде спів!
А від нього трясуться палати.

Знай, що в тобі пливе кров бойких лицарів,
Що не вміли просить ні благаги.

Спи дитино моя! Засни сном ти борця,
Що вмер заколиханий гамором боїв.

І крішися, мов лев, бо народ твій ожив
Й на розпутті на нових він чекає героїв”.

Українська жінка завжди вміла поставити на одну карту, в ім'я великої ідеї визволення народу — піти в тюрму, зрєктися супружжя, каратися довгі роки в задушливих тюрмах і зрєктися молодости, щастя, радості й спокою. Вона вміла в ім'я великої ідеї нації зрєктити з пестоців кохання, щастя супружого життя і материнства, якщо цього вимагало добро великої справи. Бо писала Леся Українка:

„Завжди терновий вінок
буде кращий, як царська корона...”

„Путь на Голготу величчя тоді,
коли знає людина куди і за що вона йде!”

Українська жінка під польською окупацією гордо несла національний прапор, та своїми чинами вказувала шлях у майбутнє. Її посвята і національна гордість стали джерелом до ще **більшої і величавішої** сторінки боротьби української жінки-революціонерки під німецькою і большевицькою окупаціями.

(— чук)

В. А. Ш.

УКРАЇНЬКА ВИЗВОЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ

(Порядком обговорення)

Коли ми говоримо про революцію, то під цим терміном розуміємо **різкий перехід від одної якості до зовсім іншої**. Тобто до такої, що **тотально заперечує** якість першу. Без тотального заперечення існуючих якостей нема революції соціальної, а тим більше національної. Таким чином готовість до революції, чи вірніше її зрілість, полягає не лише в тому і не лише тоді, коли є згуртовані фізичні сили, що готові її перевести, а також полягає в цьому, що ця революція мусить мати сили для тотальної **заміни** всіх попередніх інституцій тої якості, що проти неї ведеться революція. Брак цих сил, тобто брак прийнятності їх під час безпосереднього революційного діяння зі зброєю в руках, перетворить революційний процес у повстання. Різниця між революцією і повстанням полягає в тому, що повстання вибухає, як заперечення існуючої якості, не ставлячи нової якості, як тотальної заміни попередніх інституцій. **Революція — це збройне повалення попередньої якості і од-**

ночасне народження нової. Тому без ясного і всебічного усвідомлення якості, яка мусить замінити собою віджившу якість, революція не може провадитися. Революція — це процес валення і процес творення, це процес руйнування і процес будування, це одночасовий процес цих заперечуючих себе явищ. Цим запереченням і пояснюється в революції народження багато явищ, що їх не було помітно до революції. В революції „нижчий духом” може виявитися його величчям, слабкий — сильним, ніжний — грубим, боягуз — героєм. Революцію можна порівняти з діянням двох течій у повітрі — течія холоду і течія гарячі. Вони викликають бурю, як силу, що виникає в наслідок стику двох противенств. От тому, мабуть, поети й порівнюють революцію з явищами природи. Але цей стик, підкреслюю, може виникнути лише тоді, коли є заперечення тотальне. Літєпле і ліхолodne повітря при стику викликають приймний вітрець і нічого більше, а брак усвідомлення і відсутність чіткого

розуміння нової якості, що мусить стати в заміну старої, викликає лише повстання, а не революцію.

Провал революції 1905 року трапився саме тому, що це було тільки повстання проти старої якості, що не несло з собою їй на зміну нової. Революція в 1917 р. теж перетворилася в повстання і то лише тому, що не було нової якості, яка мусіла б стати в заміну тій, проти якої розпочалося це повстання. Національні революції, що відбулися в наслідок безрезної революції, не увінчалися успіхом тому, що нації, повставши за своє національне визволення, не висунули своїх національних якостей в заміну якостям поневоловача. Більше того, ті нації почали вести своє національне визволення не тотальним запереченням якостей поневоловача, а навпаки — наслідуванням цих якостей і пристосованням їх до своїх національних теренів. Отже, таким чином національні революції стали тереновими явищами загальної московської революції і в цьому є причина їх неуспіху. Поневолені нації, не маючи часу підготувати свої національні якості, почали їх шукати вже під час самої революції, виходячи з нових якостей поневоловача, що він їх проголосив у своїй національній революції — тобто у зміні провідної верстви. Сьогодні ми стоїмо на порозі нової революції, а, передусім — на порозі **національних революцій**. І чи маємо ми — поневолені народи — готові й усвідомлені ті якості, що їх треба поставити в заміну тим, що проти них будуть відбуватися національні революції? Ідеться про якості, якими маємо мобілізувати наші народи в національних революціях.

Чи сьогодні Україна має готові ті якості, розроблену систему думання і систему діяння? Чи розробили ми, хоч би для власного усвідомлення, шляхи по яких будемо намагатися вести революцію? Чи ми зайнялися докладними студіями вивчення нашого ворога і його методів боротьби, що він їх буде вживати проти нас? Чи вивчили ми докладно світ, особливо той, що буде впливати на хід нашої визвольної революції? Чи знаємо ми його хоч настільки, що бодай приблизно можемо сказати, як цей світ буде відноситися до нас і до наших ворогів, яку позицію він займе до подій на теренах сьогоднішнього Советського Союзу? Та що більше, чи знаємо

ми докладно навіть себе і чи свідомі ми розподілу сил в середині сьогочасного живучого покоління нації, щоб знати хто з нього буде стояти на нашому боці, а хто буде проти нас, на боці ворога? Хто сьогодні стоїть ніби з нами, а завтра може стати проти нас?

Все це мусимо обов'язково знати, коли хочемо, щоб у нас в Україні відбулася революція, а не повстання, тобто **революція з перемогою, а не повстання з поразкою**. Революція не відбувається, а твориться й головню в цьому вона різниться від повстання. Повстання може бути стихійним, а революція мусить відбуватися по раніше установленому шляху, проходити дорогами й шляхами, що їх накреслює штаб, що розробляє не лише загальні напрямні, а навіть деталі. Штаб революції так само, як штаб армії, що вибирається в похід, розробляє напрямні, але й ураховує і всякі ворожі протидії та готує власні потягнення, щоб їх унешкідливити або оминати. В штабі революції мусить бути опрацьована система **руйнування** і система **будування**, система негування й заперечення віджилых якостей і система нових позитивних якостей, які мусять прийти в революцію **новонародженими** і одночасно **дорослими** в своїй силі діяння.

В революції мусить бути все передбаченим. Організатори революції є лише тоді ними, коли вони бачуть в уяві нові якості, як існуючі і реально видимі. Але, щоб досягти прозорости цих нових якостей і мати переконання, що вони якраз і є тими якостями, треба їх усвідомити собі, зростися з ними і бачити їх навіть у деталях діючими при всяких обставинах, в різних положеннях. Тоді цими новими якостями можна захопити маси, передати масам їх образ, як можливі форми життя, що при їх активній участі можуть стати дійсністю. Але доки в керівників революції немає повного усвідомлення цих нових якостей, вони не є керівниками, а їхнє бажання творити революцію є лише виявом їхньої зрілості брати участь у революції, однак, не проводити нею. Подібно, коли штаб революції не опрацює в деталях шляхів по яких має йти революція, вона тоді теж не може перетворитися в стихійний рух, в повстання, в непов'язані в одну цілість зриви, як це було в часах нашої Визвольної Революції в 1917-20 рр.

Ми вже згадували, що для майбутньої української революції буде мати велике значення відношення до неї зовнішнього світу. Але узалежнення це не полягає в тому, як цей світ буде відноситися до нашої революції, позитивно чи негативно, а в тому, як ми самі будемо підготовані до його відношення до нашої революції. Відношення світу до нас і до нашої революції мусить бути вивчене й передбачене, але не в понятті позитивного чи негативного вияву, а в глибоко студійному розумінню всіх шляхів, якими це відношення може розвиватися й завершитися в час нашого революційного зриву.

Нам треба вже сьогодні передбачити, яку позицію займе до нашої революції, напр., Америка, Англія, Франція і Німеччина. Але майбутнє впливає з минулого через сучасне. Значить, щоб передбачити їхнє відношення до нас, треба шукати його коріння в минулому і в сучасному. Треба урахувувати пляни тих держав, що зв'язані з їхнім розвитком на майбутнє, яке відношення вони можуть мати до України і Україна до них, щоб будувати пляни революції так, щоб вона закінчилася нашою перемогою при всякому відношенні до нас зовнішнього світу.

Як відомо, Америка після другої світової війни вийшла, як найбільша потуга, що по третій світовій війні після повалення більшевизму може зайняти роллю диктатора між континентами, а навіть малими державами на цих континентах. Тому для нас дуже важно знати наперед, яке відношення вона займе до нас під час національно-визвольної революції. Це не значить, що ми мусимо узалежнювати переведення революції від відношення до неї Америки, ні, революцію будемо проводити за всяких умовин і при кожному відношенні до неї зовнішнього світу. Але шляхи нашої революції будуть різними, наприклад, тоді, коли ми можемо отримати поміч матеріальну або хоч моральну, будуть інші тоді, коли Америка буде чесно нейтральна, а вже зовсім відмінними будуть тоді, коли Америка буде ясно проти нас і проти нашого визволення.

Підготовляючись до революції, вже сьогодні треба мати опрацьовані відповідні пляни, урахувуючи всі ті можливості відношення до нас Америки. Особисто належу до тих людей, що займають крайньо песимістичну позицію, щодо відношення Америки до

нас і до нашої визвольної революції під час зудару двох потуг між собою. Це негативне відношення до нас Америки є цілком можливе також і при всякій зміні державного уряду й президента США, якщо Україна в плянах американської політики в майбутньому має відограти роллю Пенсильванії Росії, а не самостійної держави.

Уважно простудіювавши деякі наукові писання американських учених, а особливо істориків і сучасну американську політику, можна вже тепер робити передбачення до чого стремітиме Америка і в майбутньому. Такі висновки можна робити, очевидно, тільки на тому, що бачимо й читаємо, тобто на „офіційній політиці“, але при глибшій аналізі того „офіційного“ можна підняти за слону різних закулісових таємниць. Це тим легше зробити, що вже сьогодні Росія і Америка є ворогами між собою і вкладають усі свої розвідочні й шпигунські зусилля, щоб розгадати таємні пляни, шантажуючи себе взаємно.

Мої особисті переконання про Америку є наслідком розуміння мною США, як світової потуги, в якій приходять сьогодні до голосу сили з аспіраціями володіння світом. Одночасно в США приходить до голосу історична псевдонаукова школа, яка вчить, що все зло людства породжене розбиттям його на нації. Не менш важне і те, що США є державою капіталістичною й при тому такого розміру, що для розміщення своїх капіталів їй потрібні великі простори, пов'язані між собою однаковими соціально-економічними уладовими формами. Тобто їй потрібні простори, які були б під одним урядом, жили б однаковими законами, що впливало б, очевидно, не з інтересів цього простору, а з інтересів США. Тут і лежить причина політичної ставки США на майбутню Росію, як на цілість, як на „єдину й неподільну“. Мабуть, тому створилось т. зв. американське „приватне“ товариство допомоги „визволенню“ Росії, звідки посипались для Дон-Лєвіних і Керенських мільйонів суми доларів. Це не любов американського народу до „народів Росії“, як про це говорить Американський Конгрес, це не турбування про їх долю, але турбування про простір, який потрібно опанувати для росту й діяння американського капіталу. Тому наша боротьба проти російської еміграції є одночасно боротьбою проти тих, хто ті пляни підсуває російській емі-

гратії для реалізації. Росіяни на еміґрації є для нас двоголовою мафією: одна голова в них за Сталіна, а друга — за „дядя Сема”, а обидві разом — проти нас. Росіяни знають і усвідомляють собі, що чи вони поставлять на Сталіна, чи на „дядю Сема”, вони між тими, що програють, не будуть. Виграє Сталін — вони й далі остануть при ньому, будуть „старшим братом” для інших народів, виграє „дядя Сем” — вони будуть „татарськими людьми” в нього, як його права рука над іншими народами. Одним словом — росіяни боряться за керівне становище „татарських людей”. Ми боремося проти „татарських людей”, але й мусимо боротися також і проти тих, кому потрібні такі „татарські люди”. Таким чином, хочемо ми цього чи не хочемо, а мусимо признати, що вже сьогодні є ознаки того, що нам треба готуватися до боротьби і в цій третій світовій війні знову на два фронти. Більше того, вже й сьогодні треба цю боротьбу вести, хоч не безпосередньо, а посередньо, щоб не послаблювати демобілізаційними настроями наших людей, не викликати в них зневіри тому, що ми не зуміли відгадати справжніх намірів США щодо України і інших поневолених народів і були змушені несподівано змінити наше відношення до США. Історія нас учити, що найдоцільніше готуватися до найгіршого і найважчого, тоді легше сприймається кожне досягнення, як перемогу на полі бою. Одночасно підкреслюю, що я вірю в зміну політики США з „єдиної неділимості” на політику розподілу російської імперії, але ця зміна прийде щойно в другій фазі війни. Війна може застати США з такою політикою до поневолених народів ССРСР, яка сьогодні пропагується. Чому так, я торкнуся деяких аргументів, якими хочу обґрунтувати, чому США приступають до війни з ССРСР, користуючись пропаґандою, якої ціллю буде: збереження цілості Росії, як геополітично з’єданого простору, але не всього. США в своїх плянах щодо майбутньої Росії не розкривають усіх своїх карт, але деякі далекі й непомітні нам події говорять про це, що США думають зменшити простір Росії, але не відділенням від Росії України, Білорусі і інших приналежних до Європи національних теренів, а відірванням від неї баз великого економічного значення, щоб у цей спосіб економічно прив’язати до себе увесь простір єдиної й неподільної Росії в її євро-

пейських межах. Відносно просторів, що їх США збираються відірвати від Росії, то ці простори опинились би поза Росією не за національним принципом утворення власної держави, а за принципом утворення держави такого взірця, що нагадував би штати Америки, де немає нації, як цілості.

Взагалі для США, як держави без нації, питання нації є питанням чужим, штучним, а навіть шкідливим. Невипадково американські вчені, прославляючи на всі лади свій державний устрій, з усіх сил намагаються послаблювати національну свідомість народів. Як силу протидіяння тій свідомості, протиставляють „демократизм”, тобто співжиття народів без панівних і упосліджених. Демократизм американського типу не пов’язує народу-населення в одну цілість духовними якостями, але лише почуттям приналежності до даного терену. Таке співжиття в США можливе, бо там кожний мешканець відчуває себе поселенцем, пов’язаним з даним тереном самим собою чи двома, або найбільше п’ятьма поколіннями. Цей поселенець не став ще посідачем традиції, культури й духових якостей соток поколінь, він вріс у цей ґрунт, не освячуючи його потом і кров’ю своїх родичів і предків по крові, живе відірвано від подібних собі і творить теренову цілість разом з неподібними. В таких умовах демократизм рівності неподібних до себе й різних є цілком можливий. Але об’єднати на таких засадах терени посілостей соток поколінь одного народу з такими ж теренами іншого народу в одну цілість і вимагати на цих „з’єдинених” теренах американського демократичного співжиття рівних з рівними — це домагання цілком абсурдальне. Тут до голосу обов’язково прийде правда сильного або сила більшого і про рівність не може бути й мови. Тут супутниками демократії будуть „демократичні” поневолення і соціальні несправедливості. Але американська, а інколи англійська історичні „науки” в своїх чисто імперіалістичних цілях і інтересах висувують боротьбу з націями, як першочергове завдання.

Англійський історик Й. Боул у своїй книжці „Єдність європейської історії” (видана в 1950 р.) проповідує, що „розвиток людства йде від світових держав античності до майбутньої всесвітньої американської імперії”. До речі, ця книжка має найбільшу популярність серед істориків США. Боул

проголошує „теорію” сувереніта, (яка на його думку виникла з потреб 16-го віку) найбільш шкідливою, бо сувереніт „породив народний націоналізм, що ламає собою природну єдність європейської цивілізації”. Націоналізм, що на ньому тримається державний суверенітет, по думці Боула, є основною причиною всіх людських нещастя. А американський вчений Рівес у своїй праці „Анатомія світу” (Нью-Йорк, 1945) пішов ще далі й пише: „Бюрократизм, мілітаризм, війни, безробіття, убогість, переслідування, гноблення — це все породжене існуванням у світі незалежних національних держав”. Професор Халепський домагається навіть змінити звиклу й прийнятну світом періодизацію історії старої, середньовічної і нової діб, уважаючи, що до третього віку був період „середньоморської епохи”, а потім її змінила „європейська”, що зараз закінчується, уступаючи місце „атлантичній епосі”, очоленої Сполученими Штатами Америки.

Можна було б далі продовжувати думки й погляди сучасної американської історіософичної науки, але всі вони будуть лише переспівуванням одного й того самого мотиву: „Геть нації і суверенність держав, хай живе одна світова держава, очолена Америкою!” Такою то системою думання керується сьогодні американська політика, готуючись до війни з ССРСР, який вже здійснив поважну частину своїх аспірацій утворити всесвітню державу і поставити на чолі земного ґлобу Росію з її „великим московським народом”. Отже, називаючи речі по імені, то США не переймаються тим, що існує комунізм, що в ССРСР немає демократії, а існує поневолення й рабство і т. д., їх неспокоїть і болить це, що комуністична Росія своїм імперіялізмом загрожує їх інтересам і не дає розвиватися їх власним аспіраціям. Коли США у своїй пропаганді вживають гасла „визволення”, гасла боротьби з комунізмом та розчулюються інколи до сліз над „нещасними і гнобленими”, то все це лише мобілізаційні засоби, подібно, як і гасло „боротьба за визволення з-під комуністичного ярма”, замінивши його на нове біле ярмо російського імперіялізму. Такі цілі, які, як бачимо, мають зараз США, є цілком недемократичні, бо в плянах США є боротьба з кожною і всякою суверенністю, боротьба з націями, з духовними окремішностями, боротьба за світ, щоб його перетворити в сполучені

штати. Для США простір європейської Росії, а то навіть увесь Схід Європи, має бути злитим в один економічний комплекс сполучених штатів з московським народом на чолі, як з народом наглядцем і виконавцем волі свого пана — США і їх капіталу. Проповідкування Америкою такої „демократії”, це є ніщо іншого, як система нівеляції народів у загальне розуміння людства, це власне подібна „ідея” до большевицької, що голосить про „один совєтський народ”.

США бажають собі не розчленування Росії, а лише її обмеження, тобто їм залежить, щоб відтягти від Росії її економічну „Пенсильванію”. Такими теренами Росії в розумінні США є не Україна чи Білорусь, а є ними простори Зауралля, Сибіру, Далекого Сходу, Кузбасу і Магнітогорська, тобто простори золотодобування і кольорових металів. Відтявши ті простори від Росії, на них можна побудувати Сполучені Штати Сибіру. Це простори, що заселяються людьми різних націй і різних народів. Немає там одної нації, а є конгломерат національних післостей, дуже подібний до США. Такі пляни США існують уже давно, чого доказом є події 1918-20 рр., коли Америка висаджувала десанти на боротьбу з большевизмом власне на тих теренах, щоб під своїм протекторатом створити там Сполучені Штати Сибіру. Майже нікому невідомі тайні умови США з Колчаком і Семьоновим. Правда, в ті часи ходило Америці й про те, щоб не допустити Японії до посідання цих теренів, але конклюдії між Америкою і Японією примусили Америку зректися цих плянів. Сьогодні США можуть бути навіть зацікавлені в тому, коли страшна й загрожуюча надвишка приросту населення в Японії буде скерована не на острови Атлантику, а на новостворені Сполучені Штати Сибіру. США напевно таку можливість ураховують, бо відтяттям Сибіру від Росії, вони ставлять Росію в підвладне собі економічне становище. Цим США обезбрюють Росію і одночасно творять у запліччю Японії силу, що буде постійно загрожувати Японії. Ось тому то США устами свого політика, знавця Сходу Європи, Кеннана проголосила Україну тільки... Пенсильванією Росії. Гаслом збереження для Росії України, США хочуть прикрити перед московським народом свої пляни щодо справжньої Пенсильванії Росії — Сибіру і Зауралля. І нехай нікому не здається, що вис-

туп Дж. Кеннана — це виступ тільки приватної особи.

Наша політика, як нації, яка йде в похід за своє державне означення, мусить бути не музеєм сухих догм і усталених потягнень, а живим механізмом, який реагує, відчуває і витворює різні форми протидії на потягнення ворожих нам сил. США скеровують увагу Росії в бік України, роблячи з останньої Пенсильванію, змагаючи в загальному до нівеляції націй на взір Сполучених Штатів Америки. Проти такої політики стоїть увесь національний світ, усі народи і нації, що стремлять до збереження власної самостійності й суверенності. Ці стремління й бажання народів-націй можуть бути накиненим світом Америці примусово. До цього змусить США рішуча постава світу проти нівеляції народів, проти потоптання їх душі. Український народ має теж свою душу, тому він подібно, як всі інші народи, мусить стати в спільний фронт також і проти такої „американізації” світу. Над світом сьогодні зависло марево большевизації, що несе неволю, рабство й знищення націй. Проти большевизації повстають усі національні сили народів-націй, що визнають і боронять волю людини й народів. Але США проти большевизації спромоглися досі тільки на „американізацію” світу, загрожуючи йому нівеляцією націй. Отже, як бачимо, ведеться вже боротьба проти націй в ґлобальному розумінні.

Сьогодні в світі є нації поневолені большевизмом чи вірніше Москвою і є нації, які знаходяться в напівпоневоленому стані. Ці останні в боротьбі за своє повне національне визволення вже досягли або невідкличко досягнуть успіхів. Так, напр., Британська імперія сьогодні перетворилась у Коммонвелт і з колишніми своїми колоніями, а тепер самостійними й суверенними державами, творить спільний фронт проти загрозливих їм ворожих сил. Україна бореться сьогодні проти свого одвічного поневолювача Москви в союзі з народами, що так само, як і вона, поневолені Москвою. Але завтра Україні треба буде шукати собі союзника також серед націй усього світу, подібно, як і ті нації, шукатимуть в Україні союзника для себе. Отже, тут ми бачимо теоретичне обґрунтування існування в сучасному світі не тільки двох ворогуючих між собою потуг, а існування ще й третьої сили, сили духових окремішностей, що стоять або будуть стояти в боротьбі

Ю. ЛИПА

МИ — НАЦІЯ

Ми — Нація, сузір'я мільйонів!

Ми — серце воль, ми — буїна кузня сили,
Що силле блиски скрізь, вони як громи-стріли,
У думці не догнать тих громів перегонів:

Ми — Нація, сузір'я мільйонів!

Від нас, здвигаючись, ростуть залізни руки,
Верхів'я торсають, глухі лани зорали,
І дзвінко б'ють Москву у груди мідні, —

Ми — Нація! Злились усі хорали,

Ми — Нація! Усі — в один побідний!

— Куди завзятих лиць полив'яїї лави,
Куди жечаетесь під прапорами слави?

Ми — Нація! Ми келими колодій

Розкидали йдучи, верховодимі шалом.

Глухі в нас шоломи. Мечі нам, — як дол ні.

Непримиримість — Бог наш!

Ми ж є Божим валом!

Редакція і Адміністрація „Визвольного Шляху” складає щиру подяку всім тим українським Установам, Організаціям, Співпрацівникам, Однодумцям, Прихильникам і Читачам, які з нагоди Різдва Христового і Нового Року висловили нам свої побажання. Віримо разом з Вами в успіх і перемогу ідей, за які бореться український народ.

РЕД. І АДМ. „В. Ш.”

на два фронти за збереження себе самих, як суверенних націй-держав. Третя світова війна між двома потугами за оволодіння цілістю земної кулі, за знівельовання націй в одну масу людства, примусить нації творити бльоки єдності, як силу опору й захисту себе перед поглиненням тою чи іншою, потугою. З цього випливає, що Україні, як поневоленій нації, шукати захисту в майбутнього поневолювача перед своїм сучасним поневолювачем, це значить шукати захисту вовка від ведмеда, чи у гієни перед шакалом.

Шлях української зовнішньої політики мусить уже сьогодні бути звернений до поневолених сьогодні і загрожених поневоленням завтра народів.

Організація внутрішніх сил, аналіза їх властивостей і означення їх ролі в революції будуть висвітлені в наступному розділі „Соціальне чи національне?”.

МИ І НАШ ВОРОГ

(Порядком обговорення)

Завданням кожної пропаганди між ворогуючими таборами є поперше, знайти такі засоби, щоб, завдяки їм, впливати на психіку фізично-діючих сил ворога і зароджувати в них недовір'я до свого проводу, зневіру у власні сили, а що найголовніше — у власні цілі, тобто в правду, яку в очах змагаючих виставляють, як псевдоправду, як оману, що в своїй суті є фальшивою.

Досягнувши цього серед ворожого табору — це вже є **половина** перемоги. Отже, добре поставлена пропаганда **зменшує** в багато разів жертви, **скріплює** власні сили на дусі і, що найголовніше, дає **власним силам** **упевненість у неминучу перемогу**.

Тому до питання пропаганди нам, українцям, треба поставитися вже сьогодні з надзвичайною увагою й дбайливістю. В нас не повинно бути чогось непродуманого, нічого такого, що може мати в собі **подвійне** розуміння, нічого такого, що завтра може бути **запереченням** самих заложень, самих потягень. Нічого такого, що могло б викликати у власному народі замішання й заперечення. Не треба забувати, що пропаганда є неподільною, тобто пропаганда не може виходити з двох заложень: для себе й свого народу і для ворога. Пропаганда з усіми заложеннями є цілістю. Але вона мусить будуватися так, і вестися в такий спосіб, щоб ті засоби, які діють на свій нарід **скріплюючо**, одночасно, щоб діяли на ворога **послаблюючо**. Щоб на свій нарід вони діяли, як **переконливі** докази певної перемоги, а на ворога, як докази його **неминучої** поразки. Пропаганда — це суцільний ланцюг, який виходить з одного ворогуючого табору до другого, але так, що енергія впливу знаходиться в руках противника. Значить, чим краще нам, тим гірше ворогові. Отже, треба знайти такі пропагандивні засоби, які **мобілізували б** свій нарід і **розколювали б** нарід нашого ворога, тобто демобілізували б обезброювали б його. Але, підкреслюю, пропаганда мусить бути для себе і для ворога **единою**, як єдиною є правда, за яку ведеться боротьба. Напр., німці у великій мірі програли війну тому, що мали роздвоєну пропаганду. Воля й панування для німців і неволя для всіх інших. Таким чином у німців цілі

війни мали **дві** правди, що були в **суперечності** між собою. Правда для німців мобілізувала їх принадами панування, а „правда“ для всіх інших ненімців мобілізувала їх проти німців, як проти рабства. Оця подвійність пропаганди фактично повертається на контрпропаганду також і серед свого народу. Німці в перших фазах війни, починаючи від комуністів і демократів, кінчаючи монархістами, в своїй масі забувши про свої ідеологічно-партійні переконання, всі пішли за Гітлером, але коли побачили, що візія панування — це лише візія, проти Гітлера стали навіть ті, що були з ним однакових ідеологічно-світоглядових переконань. Таким чином гітлерівська пропаганда для самих німців перетворилася в пропаганду проти самих себе.

Кажуть, що історія найліпша вчителька життя. Але кажуть і те, що жодна вчителька не має стільки неслухняних і невдячних учнів, як учителька-історія. Здається, що до нас українців це найбільше відноситься. Ми, здається, найбільш неслухняні учні, а тому й маємо стільки жертв і стільки поразок. Але сьогодні вже найвищий час учитися і пізнавати помилки минулого.

Пропаганда, як відомо, звертається не проти тіла ворога, а проти його **душі**, проти його **серця**, бо через душу й серце йде **послаблення** фізичної сили ворога. Тому душу й серце ворога треба так само знати, як знаємо свою душу й своє серце. Мусимо знати психологію нашого ворога в такій мірі, щоб витворити засоби пропаганди найбільш діючі і найбільш переконливі для народу нашого ворога. Коли душа-психологія — це інструмент, то пропаганда це є музикант, який мусить уміти грати на цьому інструменті. Мусить знати, коли натиснути на педаль, коли притишити, коли й по якій вдарити клявіші, коли включити хор, коли піддати міді, а коли криці. Не маючи до деталей розробленої психології свого противника — це значить виключити зброю пропаганди з арсеналу озброєння нації в її боротьбі за незалежність, за державність.

Психологія кожного народу, з усіма її окремими властивостями, з усіма її неповторностями, лежить в історії цього народу. Хто хоче вивчити й зрозуміти душу

того народу, мусить вивчати його історію, а через історію і психологію.

Ворог українського народу в його минулому й сучасному, є московський, чи вживаючи сучасної термінології — російський нарід. Це говорю ясно й чітко, не прикриваючись казуїстикою формул, не ховаючись за ті чи інші дипломатичні лявірування. Ворогом українського народу був і є не якийсь опух на тілах українського, естонського, грузинського й інших народів, як про це читаємо в дискусійних статтях „Українського Самостійника”, а таки російський нарід. Не якась там конгломератна кліка, не опухоль, а самий справжній російський нарід, оті суздальські й володимирські фомки й яшки, що колись і нині грабували й грабують Київ, нищать церкви й храми: ризи, ікони, чаші і хрести, книгозбірні і історичні пам'ятки. Не конгломератна наволоч вбивала в Києві жінок і дітей, а після Полтави доценту вимордувала Батурин, Переволочну, Лебедин, а оті „москаліки-соколики, що забирали з України корівки і воликів”. Робили це все оті самі московські, суздальські, володимирські і ярославські яшки і фомки. Одним словом, робили це все ті, що про них деякі українські політики й журналісти говорять нині, як про „безвинні жертви імперіялістичної кліки”, колись царської, а тепер сталінської, як про друзів, які ніколи нікого не утискали і які по своїй природі свободолюбні й радо дали б волю всім поневоленим народам, якби не ота кліка, що в одних має назву імперіялістів, а в інших має назву росіян, але борони, Боже, не в нашому розумінні росіян-москалів, а росіян, як наволоч, як конгломерат, що має назву мирового чи світового комунізму.

Інші, чи то з любови чи то з ненависти до нього, стараються вибілити російський нарід і пішли так далеко, що намагаються доказати, що російський нарід такий страшний невдаха, що він навіть не здатний бути імперіялістом. Він не має ні своєї культури, ні мистецтва, ні літератури, взагалі нічого, так який же з нього імперіяліст?! Значить, що всі дотеперішні історичні факти про Росію і російський нарід — це якась прикра помилка й непорозуміння.

Коротко кажучи, такі статті й такі політики з таким розумінням московської (чи потеперішнього — російської) проблеми нага-

дують відому московську купчиху, що виступала в захист свого сина перед судом, коли цього судили за зґвалтування дівчини. Купчиха боронила свого сина ось так: „Та ж подивіться на мого хлопчика. Та ж він ще дитя, хіба ж він може це зробити? Воно ж слабе й немічне, взагалі недорозвинене”. А це „недорозвинене дитя” було майже двометрового росту і мало до тридцяти років життя. Судді, очевидно, купчисі не повірили, але в нас є й такі, що готові повірити писанням таких знавців, що твердять, що московський нарід не здатний бути імперіялістом, бо він ще навіть не є нацією в європейському розумінні. Тобто, ще „недорозвинений і слабкий”, як купчихин синок.

Це нам намагається довести український учений в українському часописі, а от російський учений, історик Ключевський, непогджується з українським ученим у питаннях московсько-руської культури. Історія говорить, що російська нація сформувалась, як нація імперіялістична саме в ті часи, що їх висуває, як початок, історик Ключевський, тобто тоді, коли на політичну арену вийшов вперше „великарос”. Саме тоді „великарос” почув у собі силу і розпочав свою експансію. За Ключевським виходить, і то цілком слушно, що вже починаючи з 1169 р., тобто з року першого імперіялістичного чину Андрія Боголюбського, починається історія „Великаросії” і „великаросов”, як історія основної сили й експансії. „Великароси” виступають уже тоді, як нація, як нарід, що забажав володіти й панувати. І тоді ще конгломерату не було. А це значить, що були чисті росіяни (москалі), але імперіялізм уже, однак, діяв. Отже, росіяни за своїми психологічними даними стали імперіялістами ще перед тим, як до них почали приростати всякі безбатьченки і різні авантюристи різних націй і народів, що поступали до москалів на службу. Слуга, очевидно, копіює свого хлібодавця і творить з ним нерозривну цілість. Таким і тільки таким чином постав імперіялізм Росії, осередком якого був і є сьогодні російський нарід, як нація, бо має свої і тільки йому приналежні духові якості, з яких він черпає свою силу і якими він живе як цілість і йде власним шляхом свого історичного розвитку.

Отже, тоді відпадає питання, чи імперіялізм російський принесений до Росії чужинцями-авантюристами, як найнятою провід-

ною верствою, чи найнята провідна верства, щоб нею стати, мусіла виконувати бажання низів, про що говорить історія російської держави і психологічні ознаки російського народу. Незаперечним фактом в історії цього народу є його властивість мовчазного підкорення силі авторитету. Цей нарід має свою властивість відчувати в собі пов'язаність і приналежність до російської нації-держави не через пов'язаність крові і покоління, а лише через пов'язаність, як спільноти, спільним авторитетом. Там, де панує спільний авторитет, визнаний усім народом, там для цього народу є його держава, а всі інші народи, що визнають також цей авторитет, стають його „братами”. А тому, що цей авторитет утворений ним — російським народом, то він рахує вже себе, завдяки цьому, „старшим братом”. Земля, місце народження, для росіянина не грає ніякої ролі, для нього визнання спільного авторитету робить землі й держави пов'язаними в одну цілість. Москва-Кремль для росіянина є святістю, але не тому, що це центр його етнографічних територій, а лише тому, що з Москви саме виходить цей авторитет. Це місце для росіянина є колискою авторитету, як святости. Ось тому росіянин, де б він не жив, він буде себе завжди почувати зв'язаним з Москвою, бо Москва для нього це „Третій Рим”, де знаходиться коріння месіанізму москалів і їх прагнення володіти світом. У російського народу витворився пієтизм навіть до звичайних мешканців міста Москви, які в уяві росіянина, це щось вище й більше ніж мешканці Новгороду чи хоч би й Ленінграду. Отже, для росіянина Москва — це Мекка авторитету і тому, коли, напр., Польща, Болгарія, Чехо-Словаччина і вся решта т. зв. сателітів визнає сьогодні авторитет Москви, то для росіянина вони вже не є жодними державами, вони є його державою, а їх народи — його „меншими братами”. Російський імперіалізм виростає з ґрунту підкорення світу авторитету Москви і тому для росіянина не важно, хто буде творцем і носієм цього авторитету, а важне, щоб цей авторитет був московським. Більше того, для росіянина навіть не важно чи той авторитет дасть йому ліпше чи гірше життя, для нього найважливіше, щоб цей авторитет був сильним і давав себе відчутти на кожному кроці, як сила. І чим брутальніший і жорстокіший цей авторитет — тим більше він має поваги. Якщо

росіянин починає відчувати послаблення сили авторитету, він підносить бунт проти цього безсилля.

Як відомо, Іван Васильович Грозний був деспотом, якого не знала історія ні перед, ні після нього, аж до ленінсько-сталінської диктатури. Він власноручно рубав голови боярам і смердам. Він — як пише історія — виїжджав з Кремля на площу з таким розгоном, що топтав конем стоячих перед ним на колінах москалів, а вони навіть не наслідувались відхилитися. Вони були задоволені й скривавленими устами всміхаючись, кричали: „Цар-батюшка тешітсь!” Оприччина, заведена Іваном Грозним, носила з собою, як символ жорстокости й злоби, собачу голову й мітлу. Вона нищила сотки й тисячі людей в найжорстокіший спосіб. Один неласкавий погляд царських очей — був вироком смерті. Росіяни жили в ті часи в умовах непевности за завтрішній день, за власне майно, за своє власне і за своїх дітей життя. Але все ж таки вони не бунтувалися проти Івана Грозного, бо він був авторитетом сили. Він навіть два рази зрікався свого царювання, але російський нарід у пості й молитві стояв днями й ночами на колінах перед брамою монастиря, куди перейшов цар по своєму зреченні, в Олександрівському, де піддавався розпусті й проклинав росіян. Московський нарід тоді на колінах стогнучи й плачучи, умовляв царя-батюшку вернутися й володіти ним. Однак, коли на московський престіл прийшов син Івана Грозного, який, пишуть історики, ніби бажав направити всі ті кривди, що поніс нарід від його батька, тому був до людей добрим і щирим та давав полекші, то російський нарід збунтувався проти нього (царя Федора). Бо що то, мовляв, за цар московський, який не б'є і не вішає. Нарід бунтувався проти слабого авторитету. Бунтувався проти безсилля в ім'я сили, яку він відчував на власній шкірі. Він хоче мати земного бога, якому все дозволено і якому він має лише поклонитися і до якого має молитися.

Ця національна риса російського народу тягнеться нерозривно аж до сьогоднішніх днів. Петро Перший став „великим” тільки тому, що зрозумів цю рису російського народу і з перших днів царювання загнуждав його вуздечкою жорстокости і нарід його обожав і йому поклонявся. За нього, як і за Грозного, Росія не знала повстань і бунтів.

Але ось умер деспот Петро Великий і терени Росії закишили бунтами й повстаннями. Царів і цариць міняють у „дворцових переворотках”, трують, давлять, вбивають і то тільки тому, що російський нарід шукає сильного авторитету, якому можна молитися, якого варто боятися і якому варто віддати послух. Так тяглося аж до часів Катерини Другої. В ній, в цій уродженій німкینی, російський нарід найшов те, чого шукав. Найшов те, за чим стужився. Найшов і жорстокість, знайшов і силу, знайшов, одним словом, той авторитет, без якого існування Росії, як держави, не мислиться російським народом. Правда, при ній трапився бунт Пугачова, але цей бунт виник не в Росії, а в землях, заселених головню неросіянами, так званими інородцями. Росіяни пристали до цього бунту і то тільки тому, що не вірили в авторитет Катерини. Але коли вони побачили жорстокість, силу, безоглядність у розправі з бунтівниками цього самодержки в сїдниці, відкололися від бунтівників і навіть видали на розправу самого ватажка Пугачова. Чому? Тому, що знайшовся той авторитет, що за ним тужив російський нарід у ті часи. Катерину стали обожати, їй стали прощати всі її гріхи в поведінці, всі її жорстокості, розпусту і все те, що так характерним було для царювання цієї садистки і статевої збочениці цариці.

Участь російського народу в повстанні проти царя Миколи II-го пояснюється тим самим розшуком сильного авторитету.

Жовтневе повстання, очолене Леніним і Троцьким проти Тимчасового Уряду Керенського, пояснюється тим самим прагненням російського народу мати авторитет у силі. Російського народу не задовольняла ані свобода, ані звуки марсельези з її проповіддю братерства, рівності і свободи. Він — російський нарід, у ті часи між березнем і жовтнем 1917 року, почував себе так, як почувався залого корабля серед хвиль океану, утративши компас, утративши напрям, перспективи й обрії. От цим і пояснюється успіх жовтневого перевороту. Російський нарід пішов за клічками Леніна і Троцького не тому, що це були кличі привабливі, а тому, що в поступованні Леніна і Троцького він відчував силу авторитету, силу твердої руки. Відчув віжки і одночасно намордника. Пішов тому, що відчув, що большевики несуть те, чого йому бракує, а саме сили і

авторитету через жорстокість. Пішов тому, що відчув, що це є ті кому можна буде поклонитися і кому можна буде молитися і перед ким можна буде трепотіти в страху і покорі. Отже, сила большевизму і розум його керівників полягає саме в тому, що вони, як і цар Петро, зрозуміли психіку російського народу обожування авторитету і поставили собі за ціль стати такими авторитетами. А звідтіля і ЧЕКА, звідтіля і витонченість карань і масові розстріли, бо „що ж то за цар, чи уряд, що не катує й не вішає”. От чому зовсім не звучить парадоксом, коли чуємо від деяких мужів західного світу, що большевизм таким, яким його бачить сьогодні світ, зовсім не є явищем міжнародним, а є явищем чисто російським, бо він виріс на тлі російських потреб і став таким на вимогу російського народу. Пропшу не подумати, що я тут беру під захист большевизм, чи комунізм, як ідею загальнолюдську, про це говорю лише тому, щоб підтвердити загальновідоме твердження, що кожна ідея, яка з'являється в світі, як ідея загальнолюдська, є нею лише в кабінетах її творців, але коли ця ідея попадає на тло діяння певного національного духу, вона деформується — пристосовуючись до вимог народу, що є носієм певної духовости.

Большевизм московського видання це є марксизм зрадагований Іваном IV-тим, Петром I-им, Катериною II-ю і взагалі московським чи російським народом, виходячи із власних потреб жити під владою і відчувати цю владу, як владу земного бога, що їй лише треба поклонитися, до неї молитися і проти неї ніколи не бунтуватися. Мати владу, як авторитет поза простором, поза часом. От тут і лежить причина всіх славословлень Сталіна, от тут і причина виникнення всіх епітетів і порівнянь цього деспота з сонцем, з зорями, з вічною молодістю і т. д.

І це не є тільки із Сталіним. А хіба Ломоносов не називав Петра Першого богом Росії? А хіба віршомазі часів Катерини не називали цієї суки „девою непорочною”?

Обожування деспота, наділення його надприродними властивостями і силами, утворює сам російський нарід і для себе, як непорушне „табу”. Тут і причина того, що російський нарід ніколи не повставав проти Сталіна, що на російських етнографічних теренах немає рухів спротиву сьогодні, а на випадок війни російський нарід буде **люто**

захищати Сталіна і його панування. Цю властивість російського народу можна б назвати — пасивністю споглядання того, що добув сам і одночасно зрікається цих власних здобутків на користь авторитету влади. Ми, мовляв, нарід є ніщо, а все особа, що в її руках перебуває керма. Особа, яка має надприродні сили, земний бог. Для росіянина держава не є означеним тереном його землі, а терени, взагалі, володіння його влади, його авторитету. Сьогодні ці терени можуть бути одні, а завтра вони можуть бути вдвічі, чи втричі більшими. Чим більші терени посідає авторитет, тим більше він зростає на силі в очах росіянина. А тому, що він ставить авторитет своїм земним богом і прагне його прославлення і возвеличення, то він буде боротися за збільшення і зростання теренів володіння свого бога влади, свого авторитету. От тут і психологічне коріння російського імперіялізму. Цей імперіялізм не в кермі, не в провідній верстві, а перебуває в самому російському народі, в його психіці раба, в його нахилі до виконання, а не до творення. В психіці фетишизації особи і то обов'язково такої особи, якої сила впливала б з азіяських пралісів всеурашаючим богом „Хо”. Без такого фетиша „Хо” російський нарід свого буття не мислить. Власть особи і то необмежена влада особи над усім видимим, над усім існуючим і влада над ним самим — ось психологічна структура росіянина.

І от до такого народу звертайтеся ви з проповіддю добра, мирного співжиття, з проповіддю любови до ближнього, з проповіддю демократії, просіть його щоб він мирно поступився теренами володіння його земного бога — влади. Московський поет Тютчев писав колись:

Умом Росії не об'ять,
Аршином обцім не ізмерить,
У ней особенная стать —
В Росію можна только верить!

І тут уся суть російського народу. Підходити до нього з мірами загальнолюдськими не можна. В цього народу є свої властивості: „віра” в Росію. Але в Росію не в терен, підкреслимо, а віра в авторитет володіння, в авторитет особи, що дорівнюється, чи навіть переростає авторитет Бога. Про яку ж демократію можна говорити з росіянином? Про яку співпрацю можна думати з ним, як

рівного з рівним? Про яке визнання відокремлення України можна говорити з ним і вірити, що він погодиться мирно уступитися з України? Що він зрозуміє українську правду і поступиться перед нею своєю російською правдою?

Нам Українцям доля судила мати цього страшного ворога сусідом. Сусідом і поневолювачем. Поневолювачем у якого волю прийдеться не випрошувати, а виборювати і то виборювати в жорстокій боротьбі. І от для мобілізації сил на таку боротьбу мусить бути сьогодні звернена вся наша увага. На пропаганду неминучости цієї боротьби мусить скеровуватися наша сила і наше уміння. Хай про це знає увесь світ, а найголовніше, щоб знала це українська нація. Український нарід мусить бути на цю боротьбу приготованим і озброєним. Озброєним поперше — духово. Це значить досягти того, щоб наш нарід знав не лише ціль цієї боротьби: Самостійна Соборна Українська Держава, а щоб знав ясно і чітко, що і хто стоїть йому на перешкоді для досягнення цієї цілі. Хто може бути його союзником і хто ворогом в його змаганні за цю ціль.

Немає нічого шкідливішого сьогодні як думка, що російський нарід з його психікою обожання авторитету влади можна було б скерувати в русло бунту проти цієї влади, поставити його в опозицію до своєї керми і викликати в нього співчуття до нашого змагу, за нашу правду. Наш ворог є суцільним, як є суцільним розуміння російським народом України, як частини єдиної „святої Русі”. Таке розуміння є у москвича, у псковича, у тверчаніна і костроміча. І воно є однаковим у професора, інженера, лікаря, міністра і політика, у колгоспника і робітника. Воно є розумінням загальноросійським, що впливає із психіки, що „державна наша російська кінчається там — де кінчається авторитет нашої російської влади”. Для росіянина поняття його власности на Україну точнісінько таке саме, або й більше, як в українця поняття про те, що приміром Полтава є Україною. Україна буде боротися з тим, хто хотів би відтяти від неї Полтаву, бо це її святість, це її цілість. Для кожного росіянина такою є ціла Україна. От чому росіяни і там дома і тут на еміграції так уїдливо називають нас сепаратистами, тобто людьми, які хочуть порушити цілість, розшматувати цю цілість на шматки. Сепаратизм це

правно не узгіднене відокремлення частини від цілості. І сьогодні російська еміграція всіх політичних відтінків веде пропаганду в світі виключно з цих позицій. Веде її серед своїх і серед чужинців. Нападає на нас, що ми пропагуємо ненависть до російського народу, а в той самий час пропагує страшну своїми наслідками ненависть до всього українського народу.

Вона, ця ненависть, пропагується вміло, тонко і то пропагується під видом „всепрощення” і „чоловіколюбя”. Мовляв, дивися, світе, „вони не знають, що творять”.

Сьогоднішня російська політика по відношенні до України може бути сконкретизована образом Луки з п'єси Максима Горького „На дне”, де Лука творить непростимі злочини, прикриваючи їх елейними словами святощів. Для росіянина українець, який хоче мати власну Державу заслуговує смерті. На такого українця нацьковується весь світ. Такого українця віддається анатемі тут на еміграції а катується і мучиться, нищиться і замикається там на рідних землях. А з огляду на те, що бажаючих на Україні мати і боротися за власну державу є мільйони, є весь український нарід, то росіянами виноситься смертний вирок усьому народові. І можемо бути певні, що росіяни нас, українців, у боротьбі з ними шкодувати не будуть. У росіян є тотальне розуміння ворога. А от ми хотіли б у нашого ворога шукати святих і грішників, винних і праведних, ворогів і друзів. Що може бути більш демобілізуючим, що може бути більш нерозсудливим і погубним для справи мобілізації українського народу на боротьбу за волю у власній державі, як проповідь, що наш ворог, власне, не є суцільним ворогом? Що, мовляв, ворогом нашим є лиш імперіялістична наволоч, а сам російський нарід, самі оті фомки і яшки є жертвами і то такими самими жертвами, як увесь український нарід? Що це буде за сила тоді в лавах борців за Україну, коли ця сила буде озброєна не ненавистю до ворога, а почуттям братерської любови до нього?

Советський майор Поздняєв у своїй праці „Облік воїна громадянина”, що друкувалася в журналі „Новий Мір” за 1949 рік, ч. 2., сторінка 239, пише: „Ненависть до ворога не мусить мати меж”. Так виховується воїн — наш ворог. Виховується в ненависті до нас, до нашого народу. І ця ненависть уже діє на рідних землях. Безмежна ненависть

російського народу, як цілості, відома нашому підпільному Визвольному Рухові, відома нашому селянинові, нашому інтелегентові, нашому робітникові. Ненависть російська воістину не знає меж, як не знала вона меж за Петра в Батурині, Переволочні і Лебедині і в усій Україні. Не знає меж ця ненависть російська до України сьогодні, не буде знати вона меж і завтра. Якби ми не придобрювалися до них, яким би ладаном не кадили ми російському народові, ненависть його до нас не зменшиться і він на нашу проповідь любови до нього відповідь нам: — Розпни, розпни його! — Бо „Москва слезам не веріт”.

Ненависть українського народу до народу російського — ненависть стара. Тягнеться вона ще з року 1169. Скріплювалась вона фальсифікацією оригінального договору Богдана з царем Олексієм, що був надісланий гетьманові Юрієві через князя Трубецького для затвердження. Скріплювалась вона повстанням Виговського в 1658 р., повстанням при Юрієві Хмельницькому в 1660 р., при гетьманові Брюховецькому в 1668 р. і при гетьмані Мазепі в 1708-9 рр. Скріплювалась вона московськими грабунками, каналіями роботами, руйнуванням Січі, виселеннями й переселеннями і взагалі всім тим, що характеризувало й характеризує сьогодні російську політику по відношенні до України. Український нарід глибоко зненавидів свого окупанта-гнобителя московського народу і непомогли жодні засоби, якими Москва хотіла викликати в українців любов до неї. Цієї ненависти не припинила й 19-та стаття в договорі Мазепи з московським царем в 1687 р. про те, щоб гетьман і старшини „старались всема мерами і способами народ Малоросійський і народ Великоросійський соєдиніть в неразрывное согласіє приводіть супружеством і іншим поведенієм”. В 1764 р. Катерина II-га мусіла признати, що між „малоросійським” і „великоросійським” народами існує „взаимная і сокровенная ненависть і презреніє”. В інструкції князеві Тяземському, тодішньому генерал-прокурору, вона писала, щоб „Малую Русь, Ліфляндію і Фінляндію... легчайшим способом привесть к тому, чтобы они обрусели і перестали глядеть, как волки к лесу”. Але, як відомо, вони не „обрусели” і ненависть між поневолювачем і поневоленими постійно зростала. Вона зростала на ґрунті Валувських наказів, на заборони

українського слова, на нищенні української культури і спалахнула в 1917-21 рр. під гаслом: „Геть кацапи з України!” Ненависть між українським і російським народом згине щойно тоді, коли ті два народи будуть жити, як сусіди, розділені межею з святістю недоторканости, кожний на своїй землі. А до цього часу цієї ненависти не можна притушувати жодними побажаннями чи тактичними міркуваннями, бо вона перебуває в наших серцях і душах. У росіянина ця ненависть до українців породжена жадою наживи й він ненавидить усіх тих, хто хоче від нього відняти отой пиріг, а в нас ненависть до росіянина (москаля) породжується тим, що ми Україну любимо не як пиріг, а як власну душу, як Богом дану нам власність, яку поневолив і забрав нам москаль. Отже, чи є сила, щоб могла в такій ситуації помирити ці два народи? Ні, крім одної — це зброя, якою можемо здобути волю й державність України.

Проповідання любови до ворога — це вже є початки власної поразки. І тепер пригляньмося тим голосам, що проголошують дружбу з російським народом і боротьбу з російським імперіалізмом. Проповідники цієї теорії виходять із заложення, що мовляв, ми розколемо російський нарід, обеззброїмо його і він не буде виступати проти нас. Такі голоси — це доказ, що ми не знаємо психології нашого ворога, але цим ми ніколи російського народу не розколемо і любови в нього до нас не викличемо. Однак, серед українського народу цією поставою можемо викликати замішання. Можемо навіть поважну кількість лірично сформованих душ змобілізувати для цієї концепції і вони, встромивши багнети в землю, заявлять, що проти російського народу воювати не будуть. Більше того, знайдуться й такі, як от уже дехто з емігрантів, що заявлять: „Російський нарід не є нашим ворогом. Геть російських імперіалістів! Хай живе дружба з російським народом!” А пропаганда такої концепції є пропагандою власної поразки. Ураковуючи той момент, що в гуці українського народу ненависть до росіян жива і сьогодні зростає в силу, може прийти до такого, що пропагатори такої концепції, як і ті українські політичні угруповання, що хворіють на американську хворобу, будуть прийняті власним народом, як зопортунізовані й збанкрутовані чужі Україні сили. Бо політика

дружби з московським народом — це не українська політика, вона нав'язується українським політикам зовнішніми політичними силами. Ми тут, на еміграції, починаємо уподібнюватися до Фамусова з російської комедії письменника Грібєєдова п. з. „Горе от ума”, який на всі події, що траплялись навколо нього, говорив тільки одне: „Ах, что скажет княгиня Марія Алексеевна!” А в нас знову: Ах, що скажуть інші українські політичні партії, що скаже Америка, Англія, взагалі, що скажуть усі великі й малі „Марії Алексеевни”, а не українська нація.

Хай таку концепцію заступають хоч би і всі українські партії, але Організація Українських Націоналістів її заступати не може й не сміє. Хай нам кажуть, що ми проповідуємо ненависть до російського народу, але в нас є одна відповідь, відповідь, яку дав апостол Павло первосвященникові Ананії, коли той його вдарив у лице: „Битиме тебе Божа сила, стіно, ти набілена”. Отже, Павло відчув в Ананію ворога і відповів йому ненавистю. Наша ненависть до росіян — є ненавистю до ворога, до гнобителя, а перестане він ним бути, перестане діяти й наша ненависть. Але поки російський нарід не перестане дивитися на Україну, як на смачний пиріг, а на населення України, як на начинку в ньому, доти мусить жити й зростати наша ненависть до нього, бо ненависть — це зброя перемоги.

Звичайно, ми не проповідуємо ненависти зоологічної до російського народу тільки тому, що він є російським народом. Нашу ненависть прододжує не кров, не раса, що їх відчуваємо в собі, як нашу окремішність, а ненависть нашу породжує гнів і наше бажання волі. А тому кожний росіянин, котрий не стоїть на дорозі до нашої волі, не викликає нашого гніву, ні ненависти до нього. Він може бути нашим другом, шанований і люблений, бо таке відношення українця до кожного чужинця-приятеля. Українці високо цінять, напр., Рєпніна, з походження росіянина. На процесі СБУ серед професорів і академіків на лаві підсудник сидів також професор Гермайзе, з походження жид, але український нарід буде його згадувати й шанувати разом з борцями, упавшими за волю України. Прийде час, коли український нарід буде ставити своїм героям пам'ятники, називатиме їхніми іменами міста, села й вулиці і він напевно не помине Гер-

майже, **не помине** імен і тих жидів-лікарів, що були в УПА, в криївках і гинули разом з бійцями УПА, українцями. Український нарід **не помине ні одного чужинця** з походження, який прислужився до здобуття української держави. Наш націоналізм — є націоналізмом державно-творчим. Творити й будувати Українську державу вільно всім, хто мешкає на теренах України, хто почувасе себе зв'язаним з ними і бажає жити на них, як рівний серед рівних, не рахуючись з кривим чи расовим походженням. Але кожний чужинець по походженню мусить знати й пам'ятати, що він бореться разом з нами за спільну його і нашу державу, яка на українській землі має бути **лише українською**, тобто державою, в якій буде діяти дух української нації, будуть діяти закони й урядові форми, що випливають з духовости української нації.

От тут і відкриваються можливості й перспективи росіянам, що мешкають нині на українських землях, здецидуватися й заявити, чи вони йдуть з нами за здобуття Української Самостійної Соборної Держави і вони тоді є нашими друзями, чи вони йдуть за єдиносудимую Росію, а тоді вони є нашими ворогами. Чи вони, бажаючи мати українське громадянство, в крайньому випадку займуть чесно неутральне становище, чи підуть на службу силам, що будуть боротися проти української державности, а тим самим позбавляють себе права українського громадянства в майбутній українській державі. Бо приналежність до тої чи іншої держави, право на громадянство, добувається не приналежністю до тої чи іншої нації, а продуктивно-корисною працею для тієї держави. Таке саме відношення мусить застосовуватися також до всіх осіб українського походження. Участь кожного українця на боці єдиносудимців, проти самостійности України, ставить його **поза** рамці українського громадянства. В державі, яка виборюється кров'ю, кров'ю децидується також право бути її громадянином. Більше того,

в царині культури приналежність того чи іншого діяча культури до того чи іншого народу з'ясовується не його походженням, а тим, яку, чи вірніше, чию духовість він збагачує своєю діяльністю, тобто який нарід може більше скористати з діяльності цього діяча. Що, напр., українцям з того, що Прокопович є українського походження, але працював проти України' для звеличування росіянів? Що, напр., білорусам з того, що Степан Поллоцький був білорусом, а писав „жезл правління" для російського народу, закріплюючи свій нарід. Що українцям з Безбородька, що утворив москалям юридичну мову, якою опісля судили й засуджували росіяни українців? Що українцям з Короленка, Зоценка, Аверченка, хоч вони були українського походження, але збагачували російську культуру? Справа не в тому, що вони писали російською мовою, бо суть не в мові. Хай би Шевченко писав усі свої твори російською мовою, але від цього він ніколи не став би російським поетом. Гоголь писав російською мовою, але він був українцем. Та це вже тема іншого порядку.

Накінець треба сказати, що дивними видаються деякі пропозиції щодо пропаганди серед росіянів з боку українців, мовляв, українці мусять заявити росіянам, що вони не будуть „вимагати ніяких відшкодовань за заподіяні імперіялістичною клікою шкоди". Ні, ми такі відшкодовань будемо вимагати, бо свою державу не випрошуємо, а виборюємо. Ми заперечуємо існування інтернаціональної кліки, а відповідально робимо цілість, тобто російський імперіялізм, якого носієм і реалізатором є російський нарід. Треба нам менше відчуття своєї меншевартости, менше моління, бідкання й пристосування до оточення і його вимог. Пристосовуються і просять тільки фізично хворі, каліки, або нижчі духом. Не будьмо ж ними. Княгині „Марії Алексєєвни" нехай залишаться для Фамусових, а не нам, чий нарід у боротьбі вже не **просить**, а **здобуває**.

В. А. Ш.

ЧИТАЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

Й ПОШИРЮЙТЕ

„ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ“

Кн. Т. К.

ТЕСТЬ ЕВРОПИ

В історичному минулому княжої України маємо одну постать **надзвичайної величі**, якій, на мою думку, присвячується за мало уваги. Навіть наші поважні історики зменшують значення тієї постаті, трактуючи занадто механічно її діла.

Маю на думці **Ярослава-Юрія**, сина Святого Володимира, Великого Князя Київського прозваного — **Мудрим**. За його приблизно п'ятдесятилітнього панування був він втіленням дійсного маєстату, який ми маємо право назвати — маєстатом української нації, бо, завдяки йому, Русь, держава українська, була державою „європейського значення”. Завдяки цьому князеві „рідкої мудрости з широкими зв'язками”, як каже сучасний англійський історик С. Г. Крос, Україна була наймогутнішою державою на Сході Європи і авторитет Київського князя від Кавказьких гір до Карпат і від Чорного моря до Норвезьких снігів не мав собі рівного.

З Ярославом Мудрим Україна не лише входить у склад тодішнього європейського політичного світу, а займає в ньому першорядне місце, і Київський князь оточений не лиш ореолом культурности, багатства і матеріальної сили, а також ореолом релігійним, великого оборонця віри, ореолом мітологічним скандинавської Вальгаллі і старовинних вірувань його далекоюсяжної імперії.

В скандинавських сагах, поетичних літописах, думах, які співали тамошні „кобзарі” — скальди, є легенда Вотана (Одина), який прибув із своїм родом і товаришами з-над Дону, з країни Азів, що лежить між Чорним і Каспійським морями, який завдяки своїм подвигам став не тільки верховним вождем, законодавцем і володарем всіх земель Півночі, але й найстаршим богом германського світу. Сага Інґлінґів подає всі подробиці цього переселення Одина (або, як німці називають — Вотана) разом з Азами (Азірами) до Скандинавії, оповідає, як вони пішли етапами, як затримувались і упорядковували краї поки дійшли до Балтицького моря, як його переїздили і оснувались, розмножувались на різні роди. Вожді й королі шведські, данські, норвезькі, англійські походили від Одина, були божого роду.

Наші літописи якось дуже нестисло подають нам генеалогічні відомості про наш княжий рід. Точних родоводів нема зовсім так, що дехто, напр., В. Пархоменко уважає, що ми маємо до діла лише з окремими князями, а не з династіями.

Одначе, так воно не є. Літописці всюди виразно підтверджують, що на Україні і сумежних з нею, колись від неї залежних землях, панувала одна князівська династія. Тим більше це стосується до часів Ярослава Мудрого, який був правнуком Ігоря і Ольги.

Що династія ця була одна і що була скандинавського походження, про це не може бути жодного сумніву. Про це говорять і наші і скандинавські літописи. Чомусь нашим історикам, правда — лише деяким, забаглося льокалізувати Ігоря і вони висловлюють сумнів, чи був він сином Рюрика, що прибув із Скандинавії й осів у Новгороді, як подає літопис. Можна дивуватися чому це питання мало б якраз бути сумнівним, коли його освятила традиція; коли про це виразно говорять літописці і коли це вповні відповідає всім можливостям.

Російський учений М. Біляєв присвятив особі Рюрика дуже переконливу розвідку. На його думку Рюрик нашого літопису — це напівлегендарний пращур Київського князівського дому, це брат данського короля Гарольда Клака (823-839 рр.), син Гальфада-на (782 р.), маркграфа німецької Фризії або Фрисландії, внук Гарольда — короля Данії і Швеції, якого десь між 750 і 770 рр. побив під Бравалою його суперник Сигурд і за те попав до нашого літопису під іменем князя Бравліна. Таким чином Київський княжий рід є галуззю старовинної династії Скіольдунгів, що виводила себе від Скіольда — сина Одина.

Наша літописна згадка, що Олег, прибувши до Києва й скидаючи тамошніх ватажків, каже: „Ви не князі, а я князь, син Рюрика” — цебто ще вищого князя, приятні й подружні зв'язки з шведськими і норвезькими королівськими родинами, постійні й тісні стосунки з ними є доказом, що ті горді, дуже вразливі на пункті рівности середовища, уважали Київську князівську родину за дійсно велику.

Цілоком фальшиво наші півздемократизовані письменники пояснюють цілу низку літописних згадок. Так, напр., Ігор не міг женитися в тих великокнязівських обставинах з Ольгою, коли б вона була донькою рибака чи поронщика. І є велика можливість, що вона була попросту донькою Олега, який знову є правдоподібно одною й тою самою особою, що оспівана в скандинавських сагах, як блудний вікінг, герой численних подвигів Орвар Од, Гельг! Одночасно дуже можливо, що це є князь Од, Гельг! Також дуже можливо, що це є князь Гельголяндський в Норвегії, син Гріма з норвезького роду Семінгів, бо власне його ідентифікують з Орвар Одом — героєм пісні, вказуючи на тотожність їх життя. В цього Гельга була сестра Альфвінда, жінка Рюрика, що знову відповідає даним нашого літопису, що „Віщий” князь Олег був свояком Рюрика і оженив Ігоря з Ольгою.

Таким чином Ярослав і через своє походження по мужеській лінії і через свою прабабку належав до королівських династій. Не зовсім виясненим є походження його бабки Малуші, жінки Святослава, якого слов'янське ім'я не є нічим іншим, як перекладом скандинавського імені Гельг (Олег) і дає право гадати, що перед прийняттям християнства князі мали і релігійні функції головних жреців. Були висловлені різні погляди, напр., що Малуша мала вдійсності скандинавське ім'я Мальмфріді, що була донькою дерев'янського князя Мала чи Малка і внучкою Ігорового воєводи Свинельда, який у свою чергу був його братом, сином Рюрика, може з якогось нерівного подружжя чи якогось випадкового зв'язку.

Літописна згадка, що Рогніда, горда дочка полоцького Рогволда і безумовного Інґлінга, вважала Володимира за нижчого уродженням від себе не означає зовсім, що Малуша була якогось невідомого і зовсім не князівського походження. Таких прикладів маємо в історії дуже багато. Ще в XVI-му віці, коли польсько-литовський Жигмонт Август жениться з князівною Радивилівною, своєю родичкою, сестрою і вдовою найперших сенаторів тодішньої Литви, постає буря протестів, що король не може брати за жінку і королеву свою „піддану”.

Хто була мати Ярослава (Мудрого) залишається досі невиясненим. Не Рогніда Полоцька, бо з нею Володимир мав лише одного

сина Ізяслава, старшого брата Ярослава, дідичного князя кривицької землі, якому права до Полоцька ніхто не квестіонував і який за панування Ярослава мирно володів своїм дідицтвом. Не була нею також царгородська цесарівна Ганна, бо коли його батько (Володимир Великий) женився в 989 році, Ярослав мусів уже мати мати яких десять років. Одначе, мусіла це бути жінка високого роду, може якась незнана грецька чи болгарська князівна, бо діти Ярослава вважають себе нащадками Олександра Великого і Филипа — царів македонських, від яких, як знаємо, виводили себе царгородські імператори македонської династії, до якої належала Ганна — жінка Володимира.

Дуже молодим стає Ярослав намісником свого батька в Новгороді і утримує близькі зв'язки з скандинавськими дворами, а може навіть перебуває там деякий час. При цьому серед його воєвод є його родичі, Гакон — син доньки Рюрика та Ейліф, небіж його жінки Інґігерди та його майбутнього зятя Гаральда Суворого. Ярослав був одружений двічі. Поважний дослідник родоводів наших князів Баумгартен каже, що перша жінка Ярослава невідома з імені, а друга — Інґігерда-Ірина, донька Оляфа, короля шведського (984-1024 рр.) і Астріди князівни Оботритської, через яку Ярослав зв'язався близькими родинними вузлами з усіма королями Швеції, Норвегії, Данії і Англії в XI-му віці.

Тим часом в історії проф. Д. Дорошенка, на стор. 48, знаходимо наступне: „Ярослав був одружений з Інґігердою, дочкою шведського короля Оляфа, а другим шлюбом з Анною, дочкою візантійського цесаря”. Не сказано якого саме цесаря, та звідки взяв автор цю звістку, але негадаючи, що в такого сумнінного вченого, як Д. Дорошенко, це була б якась непомічена помилка, хоч ми нічого на підтвердження цієї звістки не знайшли, можемо нею пояснювати традицію про походження дітей Ярослава від Олександра Македонського.

Ці родинні зв'язки Ярослава вказують, яке він займав місце серед тодішніх європейських володарів та дають зрозуміти його вплив на європейську політику.

Поминаючи походи Ярослава на Кавказ і над Каспій разом з братом Мстиславом Чернігівсько-Тьмутороканським, його війну з Візантією, здається, в зв'язку з визволь-

ним рухом балканських слов'ян, його перемогу над Печенігами майже під самими мурами Києва (все це події зв'язані зі Сходом), він цікавився і брав участь у західноєвропейським життю. Він, здається, дуже сприяв завойованні Англії своїми данськими родичами і впливав також на замирення в Норвегії. В союзі з німецькими цесарями Генриком II-гим, Конрадом II-гим і Генриком III-тім він уміщується в справи Польщі, видає за Казимира I-го свою сестру Марію Добронігу, женить свого сина Ізяслава-Дмитра з його сестрою Гертрудою. Допомагає Казимирові втихомирити мазовшан і при тій нагоді повертає хвилево зайняті Болеславом Хоробрим Червенські і Підкарпатські руські городи.

При його дворі перебувають чи, як переможені біженці й вигнанці, чи, як родичі і гості, Св. Оляф — король норвезький, Едмунд Залізнобокий — король англійський, Андрій — угорський королевич і Гаральд — брат вищезгаданого Св. Оляфа і вони обидва згодом одружуються з доньками Ярослава — Настею і Лизаветою.

А двір цей мусів бути пишним і великим, коли тодішні люди, як от Адам Бременський, вважають Київ суперником Царгороду, тодішнього центру світової культури та згадують, як от Тітмар Мерзбурський, про його 400 церков і вісім торговельних ринків.

Слава могутости, багатства, знакомитости й розуму Ярослава лунала по всьому світу завдяки тим гостям і послам папським і королівським та східнім подорожнім, які прибували до Києва.

Коли два вищезгадані подружжя дочок Ярослава можна пояснити близькими родинними зв'язками, бо Гаральд Суворий був близьким родичем київської династії, а Андрій Угорський теж, бо одна із старших сестер Ярослава Премислава, була жінкою його батька Володислава Лисого, то прибуття до Києва посольства французького короля Генрика з проханням руки третьої дочки Ярослава Ганни, було результатом далекосяглих і голосних дипломатичних стосунків. Французькі послы у своїх рапортах кажуть, що тодішня Україна це держава „**більш об'єднана, багатіша, могутіша і культурніша, як Франція**” і Ганна, поїхавши туди, передає своїм дітям традицію, що вони походять від героя всевітньої слави Олександра Македонського і називає свого сина Фи-

липом. Ім'я це Капетинги у всіх галузях хоронять, як родинне, по сьогоднішній день.

Шлюбні його синів Володимира і Святослава з німецькими князівнами та Всеволода з Ганною, донькою Константина Мономаха, візантійського цесаря, підтверджують вищесказані політичні зацікавлення Ярослава. А політика його була відповідна до його величчя й розуміння своєї ролі.

Ярослав утримував цілість українських земель і всіх далеких українських доміній, старанно охороняючи кордони від наскоків печенігів, ятвягів та інших сусідів, він старався визволитись від візантійських впливів і зменшити нагоди до інтервенції Царгороду у справу його держави, він старається зберігати впливи і зв'язки на Заході. Доки Польща була в могутніх руках Болеслава Хороброго, він з нею воює, але коли Польщі стала загрожувати небезпека з боку німців і всередині, він стає на її захист і енергійно підтримує її державне існування.

У справах релігійних, унезалежнюючи українську церкву від Царгородського впливу прийняттям Митрополита з Риму, а потім вибором Митрополита українця, він працює до скріплення єдності вселенської церкви, в якій кожна національна і мовна одиниця користується однаковими правами. Його стосунки з Римом підтримуються посольствами Папи Бенедикта УІІ-го і західніх католицьких держав. А яке було відношення Києва до Риму свідчить факт, що послы Папи Льва ІХ-го, послані в 1054 р. до Царгороду для останньої спроби утихомирення візантійського патріярха Михайла Керуларія і його односторонніх, після складення на вівтарі царгородського Софійського Собору екскомунікаційної грамоти, вертались до Риму через Київ, „бо це було безпечніше, як через грецькі краї”. Із столиці Русі, Києва, послали, папські делегати і кардинал Гумберт, амальфійський архієпископ Петро і канцлер Фридрих, (що потім був Папою під іменем Стефана Х-го) тодішньому цесареві Константинові Мономахові автентичний текст анатеми, киненої на Михайла Керуларія.

Заходи в політичному й церковному, з політикою зв'язаному напрямі, змагають до утримання Київської держави в стані повної незалежності, у власному звичасвому й культурному характері. Він будує церкви, фундує монастирі, школи й книгозбірні та ширить освіту. Скандинавське, цебто старогерман-

У С В І Т Л І Ф А К Т І В

У відповідь на широко розвинену російську акцію за кордоном, щоб приготувати ґрунт для відновлення білої російської імперії на руїнах СРСР, українська еміграція заявила своє одностайне й тверде: **ні!** Така постава української еміграції, майже всіх політичних напрямків, дозволила перед світовою опінією ясно сформулювати політичне обличчя української національно-визвольної політики, з'ясовуючи чітко відношення українського народу до імперіялістичних плянів червоної, білої і всякої іншої Москви.

Незалежно від цього на сторінках української преси, яка в більшості є офіційними й півофіційними органами різних політичних напрямків, появляться далі статті дискусійного й принципового характеру,

ТЕСТЬ ЕВРОПИ

ське законодавство, в нього гармонійно сполучається з українським звичаєвим правом у „Руській Правді” і церковному уставі. Витворюється настільки специфічна цілість, що вона, згодом і то лиш завдяки своїм деяким західнім рисам має деякий вплив на „Литовський Статут” або на польське „Законодавство”, але ніколи не викликає жодного відголосу у московських законах чи уставах.

Культурний рівень Київської держави, її християнський і європейський дух сполучали її при Ярославі під його впливом із Заходом і Півднем і тому зробили її чужою напівдикій тодішній Ростовщині, де ще в двадцять п'ять років після смерті Ярослава замучено Св. Леонтія, а двісті літ пізніше (1200 р.) були ще погани, які замучили Св. Киріяка.

Що ж дивного, що проф. Владимирський-Буданов каже, що „в московській державі немає ніяких слідів впливу „Руської Правди”, а проф. Леонтович додає: „Поміж „Руською Правдою”, а московським законодавством лежить нічим не заповнене провалля”.

Англійський історик С. Г. Крос каже, що після смерті Ярослава ніколи вже Київська Русь не досягла такої величі. Можливо!?, хоч мали ми ще **блискучі часи** Святополка, Ізяслава II-го, Романа Великого, Данила і його синів, але Ярослав Мудрий залишається нашим Карлом Великим, Августом, а для Європи „тестем”, від якого походять усі королівські родини.

ціллю яких є з'ясувати наше відношення до московського народу. Йдеться тут про одне особливо важливе питання, від розв'язки якого залежить одностайність і витривалість українського протимосковського фронту, а саме: **Чи московський нарід є відповідальний чи невідповідальний за російський імперіялізм?** Це питання на перший погляд досить легке і в порядку логічних висновків можна б сподіватися, що відповідь усіх українців буде однакова, приблизно в такому сенсі: **Так, московський нарід, як і кожний інший, відповідальний за своє минуле, а тим самим і за російський імперіялізм.** Але є і протилежні твердження, в деякого з тактичних мотивів, а в деякого з принципового розуміння суті самої справи.

Ось, напр., п. А. Бабенко в статті „Сталінізм — найновіша форма російського імперіялізму” („Вперед”, ч. 7-8, 1951 р.) пише так: „**Було б великою помилкою змішувати російське великодержавництво й імперіялізм з російським народом. Забитий од віку самодержавством, той народ ніколи не мав амбіції панувати над іншими.** Взагалі національним ідеалом простого російського люду завжди була скромність і кротість” (підкреслення наше). Ця фраза, яка може навіть декому подобатись з різних причин, дуже нагадує нам колишні підлещування українських соціалістів до московських соціалістів, яких також, на думку наших соціалістів, не можна було „змішувати з російським великодержавництвом і імперіялізмом”, але опісля виявилось що іншого. Сьогодні повторяється підлещування до російського „простого люду”, який в советській термінології має назву „пролетаріят”. Той же „пролетаріят” стоїть якраз у кермі сучасної сталінської імперії. Отже, якою красномовною не була б фраза п. Бабенка про безвинність московського „простого люду”, вона **не змінить історичної правди і не переродить** психічного комплексу, яким живе російський нарід.

Між іншим така „оборона” москалів звучить дуже непереконливо й комічно. От, напр., коли б хтонебудь з нас заявив, що ми, українці, не відповідасмо за нашу історію, ось хоч і за княжу чи козацьку добу, бо за неї відповідальною є тільки княжа чи козацька пануюча верства, то це для нас, українського народу, як нації, була б найбільша образа, а автора таких рядків висміяли б. І тому саме й дивно, що дехто з „мол дших братів” уважає, що такою своє „обороною” зробить „старшого брата” невинним за його минуле й сучасне. А цього собі не бажає, мабуть, і сам „старш й брат”, який устами своєї еміграції кинув сьогодні гасло: „Росія — наша! Ми — Росія — наше! Майбутнє Росії — також наше!”

Навіть тоді, коли погодитися з тим, що загарбницькі аспірації родились у головах не „простого росій-

ського люду'', а в головах його кривавих самодержавців, то все ж такі **меч**, яким ті самодержавці здійснювали свої плани, **був у руках** російського народу, що **виконував** злочинні наміри кровожадних царів. Тому є прямо шкідливо для самого російського (московського) народу, щоб його сьогодні робити невинним агнятем, умовляти в нього чужу йому скромність і гуманність та помагати московській пануючій класі імперіялістів держати ті народні маси в отупілому і в півсвідомому стані їхньої непричасності в історичному життю й розвитку власної країни. Москалів треба змусити глянути ввічі історичної правди про їх кривавий імперіялізм, бо це єдиний шлях, що може привести до протвердження й виликування хворіючого на імперіялізм народу.

Ми, українці, можемо співчувати московському народові, що через своїх держимордів-самодержавців залишився далеко позаду вільних і культурних народів західного світу. Можемо йому сприяти й помагати визволитися з тенет власного імперіялізму, але за злочини доконані московським народом відносно інших народів, особливо відносно нас, українців, нашим святим обов'язком є вимагати відповідальності й кари. Це є, власне, передумовою для майбутнього добросусідського співжиття двох суверенних народів-держав — України і Росії. Тільки той, хто не знає свого минулого, рідної історії і для кого чужі заповіді наших предків може твердити сьогодні, що між українським і російським народами існує „дружба“, „любов“, „споріднення“ і т. п. Правда, про це говорять ті, які служать за гроші Москві, сповняють волю московських імперіялістів, що за терор, грабунки й поневолення вимагають від своєї жертви ще й любови й пошани до них. Але для Т. Г. Шевченка такі люди — це була тільки „грязь Москви“.

Всі, здається, українці, навіть комуністи визнають Т. Г. Шевченка за найбільшого національного генія, але бачимо, що багато є таких, що прикриваються Шевченком, подібно, як шараварами й вишиваною сорочкою тільки на це, щоб не розпізнати вовка в овечій шкурі. Т. Г. Шевченко дуже гостро виступав проти всякого „споріднення“ з москалями. За таке „споріднення“ Шевченко, як за відступництво, засуджує „Катерину“ на моральну й фізичну смерть. Сама ж Московщина для Т. Г. Шевченка — це „кругом чужі люди“. Перебуваючи в Петербурзі, де зустрічався він із земляками, він гостро їх картає:

....„А між нами і землячки
Де-де проглядають,
По-московськи так і чешуть“...

Навіть рідному братові заборонив Т. Г. Шевченко писати по-московськи: „Пиши до мене не по-московськи, а по-нашому“. Яка і коли існувала „любов“ і „дружба“ між українцями і москалями? Але

„ідеологи“ деяких групок, твердять, що з російським „простим людом“ в нас повинна бути „любов“, сильніша за всі кривди нам заповідані. Це найвний самобман постійно перекладає вину за московський імперіялізм з царів на Керенського, з Керенського на Сталіна, а далі знову на Керенського і так у безконечність. Крім них, за цей імперіялізм є відповідальний цілий нарід, без винятку, так довго, поки не появляться такі московські групи, що відцуруються імперіялізму і стануть на принципі національного самовизначення народів. Щойно тоді буде можна робити різницю між московським мирним, спокійним населенням і поневоловачем.

Коли наведених аргументів замало для тих, які чуються „меншими братами“, можна вдатися ще й до самих москалів, які устами своїх учених, письменників, поетів і т. п. говорять **самі про себе**, як про людину і як про націю. До цих „старших братів“ „молодші брати“ часто відчувають більше любови, як до власного народу і його національної рації, тому повинні їм повірити і пізнати їх такими, якими вони є.

Ось оповідає К. Аксаков, що одного разу сидів у нього Ф. Достоевський. Саме тоді зайшов також відомий англійський письменник Мекензі Уолес. Розмова йшла про царя Миколу I-го, якого Ф. Достоевський дуже хвалив. Коли Достоевський пішов, Уолес запитав Аксакова:

— Чи це автор „Мертвого Дому“?

— Так!

— Але ж не може бути! Та ж він був засланий на каторгу?

— Був, ну й що ж з того?

— Як же ж може він хвалити людину, яка його туди заслала?

— Вам чужинцеві — відповів Аксаков — це тяжко зрозуміти, але нам це зрозуміло. Це наша цілком національна риса.

І ось така „національна риса“ характерна не тільки Достоевському, але й кожному москалеві. Бо в москалів не так, як в інших народів, і про це писав сам Достоевський: „У нас да таво всьо асебеное, всьо не поже на Європу во всех атнашеніях, что европейскіх результатов неважможно добітсь на нашей почве“. Але деякі „малороси“, непоправні оптимісти, вони наперекір самим москалям мріють про „результати“ на московській „почве“, в які не вірять сам Достоевський.

М. Горький також не скриває нездарности московського народу і уважає його за „тяжкого, що лїниво й недбало лежав на своїй землі... Народ, що доп'яв жити навдивовижу по-жебрацьки серед казково багатой землі“ („О русском крестьянстве“). В Росії витворився водночас „тип раба і деспота“ — підкреслює Бакунін. За ним В. Соловйов підтверджує, що прикмети москаля — це „пріизволя і рабленство“. А батько російського „лібералізму“

В. Бєлінський заявляє, що „Росія жила ізольованим життям, чужа інтересам людскости”.

М. Гоголь у своїх „Мертвих душах” пише про москалів так: „Рускій чєлавєк не может без понуканія... Рускій чєлавєк какоїто пропації чєлавєк... Хочеш всьо сделать і нечєво не можеш. Всьо думаєш, с завришнєво дня начьнош новую жизнь, с завришнєво дня сядєш на дієту. Ні чуть не бивало. К вечеру таво же дня так об'єшся, что только хлопаш глєзамі і язык не варачєтся — как сава сідш, глєдя на всєх”.

Ось цє й прикмети московського народу, що вірно характеризовані не тільки в життє, але і в літературі.

Московський нарід є не тільки **співучасником** загарбницьких походів своїх кривавих самодержавців, він є також **співвідповідальним** за його власну долю, яка за словами деяких наших „гуманістів”, була в руках царів і їх опричників. Російська історія майже не знає таких моментів, у яких московський нарід проводив би перманентну боротьбу проти своєї панівної царської касти, що гнобила й використовувала його. Методи панування російських царів над своїм власним народом цілком відповідали національному духові московського народу. Він не менше від царських опричників, всюди де тільки мав нагоду, п'янів і радів загарблєними теренами й здобутками на інших народах. Не тільки цар Петро I-ший п'янів від злєби й помсти, кидаючи анатєму на українського національного героя гетьмана Мазєпу, але також і московське духовєство й вірні справляли дикі оргії і обезчєщували ім'я цього найкращого сина України, що протиставився Москві в обороні прав українського народу. Ми й сьєгодні не бачимо жодних реальних спроб московського народу позбутись, напр., сталінського режиму. Бо цєй режим хоч і тяжкий, але він для москалів є **свій**, московський, так, як колись за царських часів.

У своєму романі „Серед чужих людей” М. Горький пише про „недоволення” і життя своїх земляків так: „Життя наше нічого неварте, ми повинні кращє жити (так говорять москалі — О. Д.). Але одночасно бачив я (коментує — Горький), що вся туга за кращим життям зовсім не спонукувала їх щось змінити в обставинах, серед яких вони жили... Дискутували про новє або про позагробєво життя, а жили в бруді й свинстві, пальцєм не киваючи, щоб цє життя зробити хоч трошки зноснішим навіть там, де цє можна було дуже легко зробити”. Чи не так само виглядає тепєршнє протибольшевицька акція російської еміграції? Вони пишуть, дискутують, нарікають на режим Сталіна, але **реальної** боротьби проти сталінського режиму нїде в них не видно. Не кращє ця справа представляється і на терєнах самої Росії, там взагалі ні слуху не має про визвольний рух, чи будь-який спротив „батьющі” Сталінові.

Московський підхід до життя людини й народу є дуже своєрідний і тому в москалів **немає зрозуміння** почуття гідності людини і націй інших народів. „Я беру життя таким, як воно є — найогідніший

і найбєрхливіший стан, у якому всє є нєсєнітницею й обманом” — писав граф Толстой. „Життя? — цє добра, гладка, рум'яна, але бридка жінка” — повторєє за ним Салогуб. Так розуміють життя найкращі **представники** московського народу. Вони не тільки самі так „брали життя”, але й таким його давали всім тим народам, яких своєю брутальною силою й загарбницькою жадобєю поневолювали й лідкоряли собі.

Одночасно побіч тих упосліджєних прикмет московського народу, цєй нарід присвоїв собі **почуття хижака**, який уважає своїм правилом живитись і рости коштом праці, труду і життя інших народів. Тому москалі заперечують свій кривавий імперіалізм, бо в ньому вони відчувають не посмак крові і злочину а насолоду й розкіш. „Із Заходу гіркий запах міддалу, з Сходу — блажєний запах диму й згарищ” (А. Блок „За свєбєду”). Оцєй „блажєний запах диму й згарищ” дорєшти **одурмавив** мізки російських імперіалістів, що постійно змагаються тільки за одне — за велику єдинонєлілєму російську імперію. Їм **байдуже**, що під їх загарбницькою стопою гине тисячолітнє людське культурє, вигибають народи, пропадає чєсть і гідність народів і людини, а світ живе в нєпєвності й страху. Вони в заміну дають свою московську культурє, своє розуміннє життя й новє московське право на життя народів і людини. Так твердить і Бакунін, що московський нарід „внесє до історії нові засади і створить нову цивілізацію, нову віру, новє право і новє життя”. І ось і тепєр ми є свідками цього московського походу на цілий світ. Страшний п'єстук і брутальність московських імперіалістів спаралізували волю й викликали фантастичну уяву слабких умів про велич і силу московської культурі. Але не в культурі й величі духа лежить сила московської імперії, подібно, як і не було тої культурі в державі Джінгіс-Хана, якому корились народи.

Що комунізм — цє одна із форм російського імперіалізму, можна докєзати цілим рядом аналогічних порівнєнь між царською і большевицькою Росією. Цє прямо неправда, що сьєгодні московський нарід **обурений** визискуванням і терором сталінської кліки. Він же ж у **такій самій** ситуації був і за російських царів, але **не змагав** до заміни дєспотичного ладу московських царів на владу демократії. Під час революції московський нарід покликав до влади **знову** дєспотію і диктатурє у формі большевизму і **дав** повну підтримку большевикам у війні з свєбєдєлюбними народами, що творили своє вільнє державнє життя. Сьєгоднішній сталінський режим для москалів є тільки **продовженням** диктатурі й дєспотії царизму.

„Росія правиться ад'югантами і естафєтами. Сенат, Державна Рада і Міністерства — цє просто канцєлярії, в яких діла не розглядаються, а лише підписуються. Ціла адміністрація уявляє собою телеграфічні знаки, якими одна особа з Зимового Палацу виявляє свою волю. Таку автоматичну, услужну

організацію легше потрясти одним ударом по верховці, ніж змінити її в основі. В монархії, коли князя вбито, монархія лишається, в нас лишається деспотична машина бюрократичного порядку. Щоб лиш телеграф ділав, хто б ним не правив, коритися будуть" (А. Герцен — „Старий мир і Росія”).

Отже, бачимо ясно, що сталінський режим, це нічо іншого, як **залишена** ця „деспотична машина” в спадщині по російських царях. Для москалів не важно, хто буде ними керувати, вони кожній російській деспотії коряться мирно і вислугуються їй для поневолення й визискування інших народів. Така психіка москалів, безперечно, для українців **цілком** чужа й ворожа. Ні в одному випадку, як у національних так в індивідуально-особистих прикметах, українці нічим **не** схожі на москалів. Навіть легенда про кровне споріднення українців з москалями через мішані подружжя й мішані родини не відповідає правді. Українська родина дуже зближена й подібна до родин західних народів, до яких московська родина нічим не може рівнятися. Ось це стверджує сам Данилевський („Росія і Європа”), який пише: „Я признаюсь, що не розусію тих, які говорять про „смейственность” нашого народу. Я бачив багато народів — в Крими, „Малоросії”, Австрії, Німеччині й скрізь я стрічав одне й те саме. Я побачив, що майже всі чужі народи, не тільки німці та англійці, але й багато інших, як от „малороси”, греки, болгари і серби далеко „смейственнее” від нас великоросів”. Цим, власне, можна й пояснювати, що комунізм, який є ворогом сімейного життя й родинних традицій, так легко й скоро прийнявся в московському народі.

Не так то й рожево виглядає справа з релігійними **чуттями** москалів, якими часто любить пописуватися російська еміграція і її преса. А слідом за ними й деякі наші земляки наївно вірять у побожність і релігійність москалів. Справді москалі є „глибоко віруючі”, але їх віра **не така**, як у справжніх християн. Про цю „віру” В. Соловйов пише: „У нас, у Росії, серед псевдохристиянської суспільности з’явився свій іслам, але не у відношенні до Бога, а тільки у відношенні до держави”. І це є **незаперечна правда**: в москалів є віра, але не в Бога, а в ідола, що сидить на державному троні. Тим ідолом були колись царі, відтак Ленін, а сьогодні Сталін. Вони йому поклоняються, в нього вірують, а сама релігія є лише знаряддя в руках тих ідолів, як **засіб** баламучення й тримання в покорі народних мас. Це віра в цю „деспотичну машину”, в її закони й накази, бо без цього москаль чується не тільки зле, але є цілком безпорадний в життю. Л. Достоевський пише про це так: „Вискочит русский человек чуть-чуть із казённой, узаконенной для него абичной калеі і он сейчас не знает что делать? В калеі всьо ясно: і даход, чин, палаженіє в свете, екіпаж, візити, служба і жена, а чуть что і что я такое? Ліст ганімий ветром”.

Очевидно, що при такому розумінні гідности й вартости людини московський нарід не здібний на

жодні конструктивні й загальнокорисні чини для всього людства. Коли б не було цієї „деспотичної машини”, москаль почував би себе прямо тим примітивним чоловіком, у якого є нестримне бажання руйнувати й нищити все, що є довкола нього, бо він не може знайти для себе означеної ролі в житті культурного людства. Так характеризує російський пролетаріят також і М. Горький, і ось один з його героїв під час революції заявляє: „Мне тесно, і стало бить должен я жизнь раздвигать, ламать і перестраивать. А как? Вот тут — то мне і история... Не панімаю я етаво — і тут мне і канец!” У висліді такої психіки московського народу, державний режим, царський, сталінський чи який інший є „як буря нестримана нічим, вона закрутить і пожене перед собою міріяди порошинок (тобто громадян — О. Д.), не питаючись, що кожна з них думає або хоче” (Катков).

Якщо зважити всі прикмети московського народу, як людини і як нації, зрозуміємо тоді чому над цілим світом уже довший час висить грізний меч Дамокля. „Неписане, морально дисциплінує почуття, інстиктивно визнане право людини, право думки, не могли прийти до нас (москалів — О. Д.) і не прийшли” (А. Герцен — „С того берега”). Хто підкоряє своєю брутальною силою насилля інші культурні народи, той одночасно **нищить** справжню культуру, намагаючись на її місце поставити свою, хоч би найбільш примітивну. Так, а не інакше здобув своє місце російській імперіялізм у всіх його формах між культурними й старовинними націями світу.

II

Як відомо вже, перший наступ російської еміграції на еміграцію народів поневолених Росією, щоб її обманути і втягнути в **єдинонеділимський фронт** — провалився. „Совет Освобождения Народов Росії” скінчився фіяском. Така або подібна доля неодмінно чекає **кожну іншу** пляновану експозитуру російського імперіялізму, незалежно від цього, хто і як її підготовляє. Але є фактом, що російська еміграція стала сьогодні багном-болотом, у якому розмножуються й вирощуються різні агентурні сили, що прикриваються фальшивими гаслами й ідеями, а по суті переслідують лиш одну ціль — збереження російської імперії, відповідно до аспірацій москалів (чи росіян, як вони себе тепер звать), хочби й коштом свободолюбних поневолених Росією народів, щоб запобігти революційній перебудові СССР на самостійній й суверенній національній державі в надії, очевидно, тільки уявній, що з новою „демократичною Росією” Захід знайде співжиття і мир. Такі надії і пляни не мають ні трохи більшої вар ости, як недавні подібні мрії під час і після другої світової війни, про можливість „миру й співжиття” між Заходом і СССР. Однак, на Заході, як бачимо, існують певні політичні кола, які заінтересовані в заколихуванні світу мріями й ілюзіями про майбутню „демократичну” Росію і відвертають увагу не тільки від московського імперіялізму у

формі колишньої царської чи уявної майбутньої „демократичної” Росії, але і від московського імперіялізму в його **сучасній** формі — большевизму-комунізму. Десь з закулісів ворожих агентурних сил непомітно виповзла нова „надія”, що при єдиній тільки допомозі долярів, без людських жертв і крові, можна побороти грізного московсько-большевицького агресора. Тим Давидом проти цього Голіята мав би бути... Керенський чи якийсь інший московський „пошехоловіць”. Ось, мовляв, треба створити тільки „спільний фронт всіх російських народів”, очевидно, на чолі з „найвидатнішим” (Сталін хіба не бреше!) російським народом і СССР буде „знищений”, а тоді вже побачимо, кому дати самостійність, кому автономію, а кому якийсь нове „губернаторство” старого царського чи нового німецького зразка. Та найгірше те, що справді знаходяться певні політичні кола, які піддаються гіпнозі московського імперіялістичного давуна. Вірять, що російська еміграція є ключем до повалення большевизму, з уникненням кривавої третьої світової війни. Уважають, що московський нарід є справді тою могутньою протибольшевицькою силою, що, пробуджена, може рознести СССР на порох. До російської еміграції, особливо до її політичних діячів, звертаюся, як до „москаля-чарівника”, з вірою, що російська еміграція репрезентує, якщо не всі „народи Росії” (ох, ті „сепаратисти!”) то хоч „великий російський народ”. Так постав уявний плян створення „спільного фронту народів Росії”, з приводу якого відбуваються різні „політичні й дипломатичні” сцени, на яких виступають треновані московські імперіялістичні акробати, перефарбовані на біло, і притягають до себе увагу наївних глядачів.

В цьому хаосі ведуться намагання поставити в центрі уваги світу російський нарід чи точніше — російську еміграцію, щоб знецінити й послабити **справжній і єдиний** протибольшевицький фронт поневоленних Росією народів — АБН. Ми вже згадували, що російський нарід психологічно нездібний до революційного зриву, щоб знищити большевизм, не згадуючи вже про диктатуру й імперіялізм, бо московський нарід не бореться за своє національне визволення, він національно не є поневолений, а навпаки — сам є поневолювачем. Проти большевизму він, якщо й виступає, то виступає тільки як проти **форми влади** імперії, яку замінить другою владою — формою й духом **подібною** до попередньої. Отже, єдиною загрозливою московсько-большевицькій імперії силою — є спільний визвольно-революційний фронт усіх народів поневоленних Росією, що боряться за своє національне визволення. І ось тому різні темні сили, включно з большевицькою агентурою, помагають російській еміграції творити різні фікції, що мали б заступити місце справжнього протибольшевицького фронту поневоленних народів.

У боротьбі проти самостійності України російська еміграція випробує різні засоби, а між іншим вдається також до фальшивої пропаганди, що, мовляв,

треба в першу чергу створити „спільний протибольшевицький фронт російських і неросійських народів”, а щойно після розвалу СССР український нарід на Землях заявить сам чи він хоче самостійності чи федерації. Фактично це є спроби заперечити право української еміграції говорити в імені українського народу і заступати перед Західним світом його ідею Самостійної Соборної Української Держави.

В попередньому числі „В.Ш.” ми вже згадували, що в „Новому Русському Слові” в статті А. Дикого, поставлено під сумнів, чи навіть заперечено, право української еміграції заступати інтереси українського народу під кутом самостійності й суверенності української держави. Такий голос не є бодай відокремлений, бо навіть у деяких політичних кругах Заходу радо привітали б таку „розв’язку” українського питання. Але, очевидно, винахідниками такого блискучого відкриття є такі російські емігрантські політики. Це питання, поставлене А. Диким, є особливо важким, коли його **спростувати на властиву адресу, тобто до російської еміграції**. І коли певні політичні кола Заходу ставлять на російську еміграцію, як на представників російського народу, а знову ж між російською еміграцією чуються голоси, що квестіюють право української еміграції бути представниками української нації, то ми ставимо одверте питання: **Чи російська еміграція має право і дані на те, щоб виступати й говорити в імені російського народу, особливо коли ходить про його боротьбу проти большевизму і про майбутню Росію?**

Наша відповідь звучить: **Ні!** Поперше, яку Росію може репрезентувати, напр., Керенський і Ко, чи сучасну большевицьку? Хіба ні, бо Сталін ще живе, а про наступника подбає Політбюро! Росію антибольшевицьку, підпільну, революційну? Але **чи взагалі існує така?** Ніхто нічого не чув, щоб **діяв там підпільний протибольшевицький рух, повстанські заговори чи будь-який політичний провід**. На землях Росії немає ні пасивного, ні активного спротиву большевицькому режимові. Так, отже, **що й кого** може репрезентувати російська еміграція?

А от який **відмінний** образ представляє Україна. Там діє визвольно-революційний рух, **існує** підпілля, повстанські відділи, командування УПА і визвольно-революційний провід українського народу — УГВР. Про визвольну боротьбу сучасної України пише майже вся світова преса і говорить уже цілий світ. Різні публікації й відозви, що дістаються з Краю на еміграцію, є **наочним доказом, чим живе й до чого змагає український нарід**. От хоч би, напр., „Звернення” Воюючої України до української еміграції не то що дає право українській еміграції заступати інтереси визвольної боротьби українського народу, але є прямо **наказом і обов’язком** для кожного українця і кожної української громадської, наукової, політичної і всякої іншої установи. Такий стан є найбільш авторитетною відповіддю, чи українська еміграція має право репрезентувати українсь-

кий нарід. Слід також підкреслити, що з уповажнення Воюючої України, тобто ОУН, УПА і найвищого революційно-визвольного проводу УГВР, на еміграції є організації, що як **частини** діючого визвольного руху в Краю, ведуть працю за кордонами України в ім'я тих самих ідей і цілей, за які йде боротьба в Краю.

Але вернімось до російської еміграції. Вона не то що не може репрезентувати реальних чинів і дій російського руху спротиву, але навіть **не може бути** виразником тих, хоч би й пасивних стремлінь московського народу, якими він справді живе. Ми вже провели певну аналогію між царським і сталінським режимами і, як колись, так і тепер в однаковій мірі, не бачимо наявного спротиву деспотизмові російських самодержців. Щобільше, так, як колись так і тепер, основний адміністративний, політичний і керівний апарат державного режиму **складається з москалів**, на яких колись царі, а тепер Сталін, **опираються** у своїй агресивній політиці поневолення інших свободолюбних народів. Російська еміграція є менш-більш захисниками старого царського режиму і його ладу, отже, вона, як бачимо, не репрезентує таких ідей, бажань чи стремлінь, які **суперечили** б сучасному московсько-советському режимові і його імперіялізмові. Ідеї старої російської еміграції в час російської революції **не здали іспиту** і оборонці царського режиму мусіли банкрутувати, а на їх місце прийшли большевики з поновленою і повною динамічною силою ідеєю московського імперіялізму у формі большевизму-комунізму.

Подруге — російська еміграція це, передусім, стара еміграція, що опустила Росію з приходом до влади большевиків. Але між нею, а большевиками, **не було різниці** в принципах державного ладу, його структури і цілей, а була **лише боротьба за саму владу** і, очевидна річ, що, програвши боротьбу за владу, вона й надалі змагається не за волю російського чи інших народів, а **тільки** за владу. Царського деспотичного режиму москалів, а в цьому числі і їх сучасна еміграція, **не старались** так, як, напр., українці, **замінити** вільною національною демократичною державою, а знову ж таки або диктатурою невдачника Керенського або диктатурою большевиків. За цілий час свого побуту на чужині російська еміграція ні разу не засудила імперіялістичної експансії большевиків і поневолення ними народів СССР. Вона не мобілізувала світу до боротьби з большевицькою імперією, не змагала також до розгрому СССР, як імперіялістичної деспотії, на руїнах якої мало б творитися вільне, суверенне, державне життя всіх тих народів-націй, що впали жертвою колишнього царського, а теперішнього сталінського імперіялізму. Щобільше, стара російська еміграція **не здала** навіть свого ідейно-політичного іспиту і **не зберегла** своїх позицій, на яких вона була тоді, коли покидала Росію. Через цілий час свого життя на еміграції вона **постійно хиталася** між большевизмом і ідеями, яких вона була виразником. Ці

хитання у великій мірі кінчилися **поворотом** на „родіну” або **заявою лояльності** до ленінсько-сталінського режиму. Російська еміграція духом усе була на „родіне”, і при кожній нагоді солідаризувалася з деспотією сталінського режиму по відношенню до інших поневолених і насильно включених в СССР народів. Пізнавши Захід, його розуміння життя й ціну людини й народу, користуючись західною демократією, стара російська еміграція, хоч і відчула перевагу західної системи життя над системою московською й обрала Захід за свою другу „родіну”, але психічно ще надовго осталася близька й сприяюча імперіялістичній деспотії **всіх** російських режимів, а в цьому числі й сталінського. Під час другої світової війни російська еміграція вилонила з-поміж себе багато советських патріотів, включно з советизацією певної частини своїх емігрантських установ і організацій. Так, власне, також можна пояснити ці **масові явища** агентурної роботи в користь большевиків, що мали й мають місце серед російської еміграції. Большевики, закладаючи свої шпигунські сіті на всіх європейських і позаєвропейських теренах, мали і мають завжди **найбільші** успіхи там, де є **найчисленніша** російська еміграція. Нераз з приводу успіхів большевиків на зовнішньому чи внутрішньому відтинках серед російської еміграції чулися голоси захоплення і вдовolenня. Добрі „приятельські” відносини між альянтами і большевиками в час (і коротко після) другої світової війни, російська еміграція сприймала, як „медові місяці” большевицько-альянтського подружжя, з приємністю й захопленням, або в гіршому випадку, пасивно мовчанкою. Єдині, що вже тоді **вели** протибольшевицьку акцію — це були народи поневолені московсько-большевицьким імперіялізмом.

Тепер ще декілька слів про нову російську еміграцію. Вона відсотково, в порівнянні з еміграцією інших народів СССР, є нечисленною, а одночасно по закінченні другої світової війни найбільше москалів добровільно репатріювались на „родіну”, як найбільші советські патріоти. Оставші, що відмовились від повороту на „родіну”, це переважно уродженці різних советських республік, передусім, України, а тільки мале число є уродженцями РСФСР. Ця нова еміграція вже більш „демократизована”, як стара, і в меншій мірі сприяє старій царській ідеї, але обстоєє також єдиною Росію. Як уродженці неросійських земель, ця еміграція також не спроможна передати стремлінь і бажань російських народних мас, між якими вона не жила. Опинившись на чужині, вона подібно, як і стара еміграція, також **стратила живий зв'язок з народом в краю**, тим більше, що досі ми не чули ніде, щоб московський нарід з краю передав у будь-якій формі **свій голос протесту** проти большевицької тиранії. Не бачимо також, щоб між ним і російською еміграцією **існував живий зв'язок** так, як це, напр., є в українців чи інших поневолених народів СССР через представників їх підпілля. Між старою, а новою російською

еміграцією, справді є різниця поглядів, але тільки в соціальному питанні, що є наслідком большевицького виховання нової російської еміграції.

Вренті, ще є мале число російських утікачів з останніх років. Про них ходять різні таємні чутки й здогади, як про людей високого військового рангу советської армії чи високих становищ большевицького державного апарату. Не враховуючи тут рідких випадків рядових утікачів, напр., з червоної армії, число тих людей високого становища є дуже обмежене, але їм надають особливо великої ваги, як спецам у питаннях різних ділянок советського життя й воєнної підготовки. Дехто висловлюється, що, власне, ті люди, перебуваючи тепер під опікою високих альянтських, особливо американських кіл, **намічуються** на представників російського народу в боротьбі проти большевизму. Але й тут треба сказати одверто, що незалежно від цього скільки ті люди можуть прислужитися альянтам своїм знанням і відомостями в боротьбі проти Советського Союзу, в апараті якого вони були на високих становищах, вони, однак, ніколи не були і не є представниками російського народу. На це вони мають якнайменше права. Всі вони, займаючи високі становища в большевиків, **були виконавцями** (часто навіть ідейними) волі сталінського режиму. Ніколи проти нього не бунтувалися і не мали нічого спільного з тими народними масами, які мали або можуть мати бажання позбутися сталінського режиму. Як колись служили вони вірно большевикам аж до часу, коли „мури зробивши своє“ мусів утікати на Захід, щоб рятувати своє життя, так і тепер вони не менш вірно можуть служити комусь іншому, але це не значить, що вони є національними героями чи представниками російського протибольшевицького руху, якого, зрештою, і немає.

Тут не може бути ніякого порівняння, напр., хоч би між російським штабовим старшиною червоної армії, що втік на Захід, а рядовиком упівцем. Перший утікав, **спасаючи своє життя**, другий — **виконував наказ** Командування УПА і революційного проводу — УГВР. Він прибув на Захід, **як вояк**, а одночасно, **як представник**, маючи до сповнення місію, доручену йому найвищим проводом Воюючої України. Перший **не має права** говорити навіть в імені народних мас чи поодиноких груп, другий — **має право** говорити в імені бойового й політичного проводу революційно-визвольної боротьби українського народу. Перший не має жодних повновастей від власного народу, а тільки від альянтів, другий — **має повновасті від Революційного Уряду України**, який є **найвищим авторитетом** українського народу, як у Краю так за кордоном. Висновок з цього такий, що втеча російського штабового старшини з червоної армії, поза спеціальним заінтересованням західних альянтів людьми тої категорії, **має багато менше значення**, як прибуття на Захід вояка-упівця, який зі зброєю в руках пробився **сюди впрост з рядів революційно-визвольного**

підпілля України, що безперервно стоїть у боротьбі з московсько-большевицьким імперіалізмом. Отже, **моральна і ідейно-політична сила** українського народу **набагато більша й вища** від сили народу московського.

Як бачимо, що фактично між російською еміграцією не находимо жодних груп чи осіб, які могли б назвати себе справжніми представниками російського народу. Міт про силу і важливість російської еміграції є звичайним блефом, у який повірили деякі західні кола. Не відмовляємо права російській еміграції працювати й боротися за краще майбутнє російського народу, бо це є її обов'язком. Але вона не має навіть найменшого права репрезентувати таку чи іншу Росію, бо це є справа самого російського народу, з яким вона майже **затратила живий зв'язок**, а одночасно й **перестала** бути виразником його ідейних і духових стремлень. Завданням російської еміграції є **боротися проти большевизму**, щоб звільнити від нього свій нарід, тобто **не творити** нові фіктивні „фронти“, **а включатися** в уже існуючі, що створені силами підпільно-визвольних рухів в СРСР і діють закордоном через своїх представників і духово з ними пов'язані організації. Поневолені народи СРСР борються за **національно-державне визволення**, а всі інші питання будуть вирішуватися їх волею в їх самостійних державах. Росіяни не борються за національне визволення, а тільки за **повалення** сталінського режиму, що є можливе для них тільки в спільному фронті з тими народами, що борються проти большевиків за своє національне визволення. Антибольшевицький фронт поневолених народів СРСР **уже існує** і російська еміграція повинна **рішитися**, або вона з **фронтом поневолених народів проти большевиків**, або вона **проти цього фронту**, значить — з **большевиками**. Поневолені народи СРСР **самі** створили протибольшевицький фронт для свого визволення, російський нарід цього фронту не створив, не прийняв досі участі в ньому, а своєю диверсією на еміграції об'єктивно **помагає** большевикам. Це повинні зрозуміти не тільки російські емігранські політики, але також усі ті політичні кола Заходу, які заінтересовані в знищенні СРСР, а не в його підтримці. Підтримуючи російську еміграцію в такому стані, як вона є, з такими ідеями, плянами і з такою діяльністю — це **значить помагати большевикам** поширювати їх експансію на завойовання цілого світу.

Може хтось поставити ще й таке питання: Якщо справді так є, то чого російська еміграція проявляє тепер таку оживлену активність і виступає всюди проти сталінського режиму, змагаючи до його повалення? Це пробудження російської еміграції, що проспала тридцять років у безділлі, пояснюється тим, що ще ніколи на світовій арені питання Советського Союзу не стояло **так гостро**, як сьогодні. Вона зрозуміла, що зближається час, коли СРСР **буде знищений**, а це значить **буде знищена російська імперія**, ні руїнах якої творитимуться само-

ЗАМІСТЬ РЕЦЕНЗІЇ

„УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ”

(Уривок з книги Б. Г. Самнера „Огляд Російської Історії”)

„Огляд Російської Історії” — написав Б. Г. Самнер, Ф. Б. А., Директор “All Souls College” в Оксфорді, Видавництво — „Duckworth” у Лондоні. Книга видана вперше в січні 1944 р., двічі перевидана в 1944 і 1945 рр., а в 1947 р. появилось її наступне (четверте) справлене видання.

Найосновнішою, а одночасно найважчою для історика, є справа історичної наукової об’єктивності. Особиста пристрасть і егоїзм, національні і державні інтереси, шовінізм, імперіялізм і т. п. найчастіше прикриваються т. зв. „історичною об’єктивністю висвітлення фактів, подій і процесів”.

Від книжки п. Б. Г. Самнера п. з. „Огляд російської історії” можна б вимагати якнайбільше історичної об’єктивної правди, до якої автор лиш у деяких місцях наближається. Якщо б навіть автор цієї книги взагалі не порушував української справи в такій викликаючій формі, як „українське питання”, то все ж таки його книга була б для нас цікавою хоч би лиш для того, щоб познайомитися з поглядами британських істориків на історію Росії. Але тому, що автор „Огляду історії Росії” потрактував українську справу окремо в розділі „Українське питання”, книга для нас стає ще більше цікавою.

У СВІТЛІ ФАКТІВ

стійні й суверенні держави. Зближається кінець російської імперії і російська еміграція кинулась її рятувати. Стати на оці большевиків і боротися разом з ними проти Заходу і поневолених народів ССРСР — це значить програти разом з большевиками. Тому вона стала на боці Заходу, щоб користаючи з його вузьких, часто політично наївних цілей і плянів та сприяючих їй певних політичних кіл (до речі, тих самих, що колись сприяли большевицькій революції), **забезпечити силами Заходу збереження російської імперії.** Суть активності російської еміграції не в боротьбі проти большевицького режиму, а в обороні російської імперії.

Ми, українці, мобілізуємо всі наші сили в Краю і на еміграції проти московсько-большевицького імперіялізму, щоб здобути власну самостійну й суверенну державу мусимо тверезо дивитися на нашого ворога і бачити в ньому хижака, готового до нового розбою, а не невинне ягнятко, яке ми знову так, як колись готові виплекати власними руками на червоного, білого чи брунатно о хижака, со і на загляд.

О. Д.

Наперед треба познайомитися із самою книгою. „Огляд російської історії” має всього 500 сторін, на яких стисло й концентрично подано виникнення й зростання московської імперії від її початків, аж до її останньої комуністичної форми. Має ця книга сім розділів, у яких охоплені: границі Росії, державна форма, земловолодіння, церква, слов’янство, моря і Захід. Книга доповнена п’ятьма мапами, сімнадцятьма ілюстраціями, хронологічною таблицею, переліком використаної літератури, довідкою та індексом.

Перед тим, як розглядати п’ятий розділ книги, в якому міститься „українське питання”, варто відзначити окремі місця з першого розділу „Границі”, в якому автор подає історичний процес росту московської імперії. Автор пише: „Московська імперія, наслідниця татарського ханства, була у великому ступені азійською державою перед її оформленням у російську імперію, звернену до Заходу. Смоленськ, який тільки дві сотні миль на Захід від Москви, і Київ не були остаточно переможені аж до 1667 р., а в той час Казань і Астрахань уже були московськими понад одно століття, а двадцять років пізніше на Північному, у віддалі чотири тисячі миль від Москви вже був московський військовий гарнізон” (ст. 11).

У розділі другому „Держава” автор подає татарське походження московського царизму, зокрема торкається московського царства Івана Лютого. В підрозділі „Візантія і татарське походження царизму” автор зупиняється на великому впливові візантійської культури на царську Москву, але одночасно зауважує, що „в складі царської ідеї і обрядовості (ригвалу) сліди візантійського впливу були стоплені з суворою суттю й практикою татарських ханів” (ст. 90).

У розділі третьому „Землеволодіння” (дослівний переклад: „земельна власність”) автор подає суспільну форму землеволодіння в московській імперії, як форму питому російській нації. Торкаючись сучасної совєтської колективної форми землекористування, автор стверджує, що „колективне господарство було відоме своїм поширеним зразком (формою) національно-російських кооперативних об’єднань, відомих, як артіль”. „Артіль — пише автор — також зв’язаний з сільською комуною (общиною — В. В-ко) чи громадою, як національно російською інституцією давнього чи навіть дуже давнього минулого” (ст. 125).

Автор стверджує, що в большевицькій політиці колективізації „спротив і протидії-репресії були особливо сильні в частинах України і Північного Кавказу, де відбувалися масові карні експедиції

і депортації" (ст. 127). В цьому ж розділі автор дає глибокий аналіз селянських рухів у Росії, як повстання Пугачева, Разіна, Булавина та їх індивідуальний зв'язок з Україною й Запорізькою Січчю.

У розділі четвертому „Церква” автор відзначає, що Візантія принесла Росії п'ять дарунків: релігію, закон, погляд на світ, мистецтво і письмо. В підрозділі „Московська церква” автор пише: „Новий московський релігійний націоналізм, викликаний наступом проти татарських ханів, з'єднавши до купи церкву і державу, ще більш замкнувся в особі „православного царя”. Його становище згадується російським переказом про духовника Івана: „Я, Іван, є цар і священик. До обіду священик, після обіду цар, керую понад триста тридцяти царствами, я є оборонцем християнської православної віри”.

В цьому ж розділі автор згадує про вияв російського православного націоналізму у відомій крилатій фразі: „Москва стала не тільки третім Римом, але й другим Єрусалимом і другим Носем Ковчегом, єдиний опікун і хоронитель правдивого православ'я; Росія стала „святою Росією”, означаючи ідеал цілості й безумовної вірності прийнятої віри. Ця концепція православ'я до деякої міри споріднена з ортодоксальним комунізмом” (ст. 186). Автор також дає широкий огляд життя російської церкви від її початку, включно з т. зв. схизмою аж до обмеження церковної діяльності під більшовиками за патріярха Тихона. Але про те, що патріярх Тихон уже в 1922 р. в своєму листі покаяння до прокурора РСФСР відкликав анатему, що відлучувала більшовиків від церкви, автор не згадує. Не згадує також про заклик патріярха Тихона до всіх вірних своєї церкви „гарячо молитись до Всевишнього про допомогу робітничо-селянській владі в її праці для загального добра” засуджуючи всяку „спільність з ворогами советської влади і явну чи укриту агітацію проти неї” („Комуніст”, ч. 8, 1925 р.). Пропущення цього важливого історичного ствердження про російську церкву і її патріярха Тихона можна хіба пояснити тільки тим, що ця подія була авторові не відома.

П'ятий розділ книги „Слов'яни” обіймає собою в історичному аспекті взаємовпливи та взаємовідносини Москви з іншими слов'янськими народами. Третій підрозділ цього розділу має назву „Українське питання” і він для нас найбільш цікавий, поперше тому, що його підносить стороння людина-історик, а подруге — цікавить і те, що автор досить глибоко обізнаний з історією України, хоч не завжди інтерпретує її у правдивому наświetленні.

„Українське питання” в книзі п. Б. Г. Самнера зміщується на неповних чотирнадцяти сторінках. На початку автор вияснює історичну причину різниці між східними слов'янами, тобто між москвінами — з одного боку та українцями й білорусами — з другого боку. Він пише: „Одні стали зватися великоросіянами, поширилися після сильного перемішання з фінськими племенами від земель Оки і Вол-

ги та Півночі в московську державу-імперію, а пізніше в російську імперію. Другі розвивалися відмінно протягом яких чотирьох століть у межах Литви і Польщі” (ст. 222).

Торкаючись самої назви України, автор зазначає, що до дев'ятнадцятого століття українці називали себе Русь, а деякі в протилежність до Москви — козаками. Сама назва Україна, на думку автора, походить від слова — границя, окраїна. „Назва Україна — означає літературно граничну землю” (ст. 222). Як видно з самого означення автором назви Україна, він покористувався інспірованими польськими й російськими історичними джерелами. На жаль, і в нашому науковому світі перемогла ця небезпечна для нас українців теорія про походження назви Україна й прийнята „Енциклопедією Українознавства”.

Характеризуючи український націоналістичний рух, автор пише: „Розвиток українського націоналістичного руху за останні сторіччя, подібно, як і відродження інших слов'янських народів, базувався на концепції спільної української мови, народної традиції, відмінної української історії і на втраченні первинного права своєї національної незалежності”. „Питання, чи українська мова — пише далі автор — була окремою чи тільки російським діалектом, було гаряче дискутоване і через переслідування української мови царським урядом, воно стало політичною проблемою”. Бо „уважаючи, що коли там була українська мова то була й також українська нація і одночасно — навіпки” (ст. 223).

На думку автора „здається трудно, проте, уникнути висновку, що сучасна українська література, подібно, як югославська, болгарська й чеська, створена націоналістичною інтелігенцією, служить, як стандартна форма для українців, які досі мають розвинену свою яскраво народну літературу в тісній спорідненості, але у відмінних діалектах, уживаних чи слов'янською церквою чи росіянами” (ст. 223).

Далі автор згадує про праці українських істориків останніх дев'яноста років, які „репрезентують українців, як окрему вітку східних слов'ян, з окремою мовою і з власною історією незалежності української держави, яку мали вони двічі в минулому: перший раз у формі київської Русі, що охоплювала всіх східних слов'ян, яких пізніше Україна була спадкоємницею, а не Москва, що репрезентує новий початок цілком різного розвитку частини росіян, частинно фінів і татарів; другий раз у сімнадцятому столітті, коли Богдан Хмельницький, очоливши козаків у національній революції проти Польщі, шукав допомоги в Москві, для охорони української незалежності під видом свобідного підданства цареві. Ця незалежність була втрачена в вісімнадцятому столітті і українська нація стала підкорена великоросійському деспотизмові” (ст. 223). Щодо тенденції російської історії автор стверджує, що „вона писалась під кутом Москви й російської імперії і тому відмінний характер та досягнення українців були применшувани чи ігноровани” (ст. 224). Автор також

уважає, що „Українські націоналістичні історики своїми науковими дослідженнями багато вклали у фонд знання. Але тут ми виразно застерігаємо, що неможливо доводити сучасне існування нації апелем до минулої історії (хоч такий апель може дуже багато зробити для творення чи відродження нації) в стосунку до націоналізму і політичних ідей останніх століть, бо це є фальсифікацією минулого” (ст. 224).

Вищезазначені думки автора, ніби „історично об'єктивні”, заперечують авторитетність української історичної науки, тому, що вона твориться під кутом націоналістичного освітлення політичних ідей минулих віків. Але такі висновки автора не мають майже нічого спільного з об'єктивною українською історичною правдою.

Маючи упередження до української історичної науки, як науки, що переслідувала певну політичну ідею, автор виявляє тут симпатії до совєтської історичної науки, про яку пише так: „Совєтська історія дала більш загально розсудливий нарис (контури), коли, не дивлячись на виразність дуже великої різниці в розвитку українців від тих чи інших росіян, також підкреслювала про спільність обидвох народів, особливо в завойованні й колонізації степових провінцій, в модерній індустрілізації Півдня і в спільній реакції проти царизму”.

Далі автор пише: „Вони (совєтські історики — В. В-ко) крім цього уважали, що соціальний і економічний поділ між українцями в сімнадцятому столітті, робив неможливим для українців, розміщених між трьома порівняно добре зорганізованими державами — Польщею, Туреччиною і Москвою, встановлення власної державної незалежності і тому, як менше зло з цих трьох було поглинення українців Росією”.

„Здається певно — пише автор — що український народний антагонізм до Польщі був глибший і більш тривалий ніж ворожість до великоросіян” (ст. 224). В деяких місцях слова автора звучать, як закриди українцям. „Є фактом, що ніхто з українців будь-коли не встановив правдивої незалежної держави. Після перебування яких трьох століть під Литвою-Польщею, в середині сімнадцятого століття, вони боролися за незалежність від Польщі, а багато менш об'єднано — від Москви. У висліді вони були поділені між Польщу, Росію і Туреччину. Від поділу Польщі до 1918 року вони були поділені між Росією і Австрією. Від 1920 до 1939 р. велика більшість українців була включена в УССР, як частина Совєтського Союзу, але дуже важлива меншість, головним чином із Східної Галичини, була під Польщею аж до їхнього об'єднання в УССР восени 1939 р. Пів мільйона пригноблених південних карпатців і карпатських русинів були включені в Чехо-Словаччину до Мюнхенського розриву в вересні 1938 р. Кілька місяців пізніше були захоплені мадярами, під якими вони були раніше до 1919 р. Накінець більш значна меншість у Басарабії, в північній Буковині була частиною нової Румунії аж до совєтської окупації влітку 1940 р. Таким чином напередодні німецької

інвазії на ССРР в 1941 р. всі українців в Європі, за винятком горстки в Мадяриччині, були об'єднані в одній державі” (ст. 225).

Далі автор продовжує, що „Українці були не тільки поділені політично, але й релігійно. Берестейську Унію в 1596 р. він розглядає, як один із могутніх засобів поширення Польщі і католицького впливу, щоб таким чином послабити українців”. Але стверджує, що „багато пізніше на протязі останніх століть, все ж таки уніяцька церква в Східній Галичині, де вона глибоко закорінилася, виявилася бумерангом проти Польщі й стала головним центром українського націоналістичного руху” (ст. 225).

Про велику революцію Б. Хмельницького автор пише так: „В 1648 р. почалась проти Польщі велика українська революція, керована Богданом Хмельницьким, рестровим козаком, старшиною землевласником, майстерним і досвідченим військовим дипломатом”. Далі автор наводить уривки з промови Виговського, в якій він називає Хмельницького „Старим руським Одоносером”, „славетнім Скандербегом”, „гетьманом всього славного війська Запорізького і цілої Козацько-Руської України”.

„Шість років — продовжує автор — він воював і переговорював з Польщею, спочатку за повну автономію України, потім за широку незалежність України, рівної польській короні”.

„Після смерті їх великого й легендарного Хмельницького в 1657 р., Україна вступила в „період руїни”, а в цей самий час Польща вступила в свій „період потопу” (ст. 227).

В „період руїни” — стверджує автор — на Лівобережжі Дніпра союз проти Москви не був загально популярний, тоді як на Правобережжю Дніпра не був популярний союз з турками. „В наслідок руїни — пише автор — Україна стала поділена: Київ і Лівобережжя опинились під Москвою, а Правобережжя під Турками й Польщею, але сильні розрухи негавали і продовжувались ще багато років” (ст. 227).

Подаючи причини, чому повстання за незалежність України закінчилось невдачею, автор піддається знову совєтським сугестіям, він пише: „Головна причина, чому боротьба за незалежність провалилася була ця, що це була боротьба менше за незалежність, а більше за привілеї військових елементів. Самі козаки теж не були об'єднані і в додаток ніколи не мали єдності з революційним рухом Донських козаків” (ст. 228).

Про тодішні соціальні відносини в Україні автор згадує так: „Українці були переважно селянами, колишніми кріпаками польських панів, а тепер були вільними й тісно пов'язані з рядовим козацтвом, але лиш невеликим збереженням спільної релігії були зв'язані з козацькою аристократією, яка вимагала від них праці й податків. Міське населення не вподобало козацького управління і під сильним заохочуванням Москви тяжіло до неї”.

Гетьмана Мазепу автор характеризує, як великого будівника і патрона церкви, додаючи, що був він

„хитрий і багатий на витівки та репрезентував новий пожадливий український вищий стан, ворожий до старої козацької традиції рівності”.

Українська інтелігенція (панство) за автором із Західної України польонізувалась, а з Східної України — русифікувалась, а далі „відограла важливу роль в усіх ділянках російського життя”.

На думку автора, „сполучення України з Росією принесло багато успіхів для обидвох, хоч це в наслідках привело до підкорення бюрократично-центрального царському урядові українського народу, а особливо його традицій минулого, які такі чужі московському ладу”.

Згадує автор також і про заборону з 1876 р. друкувати українською мовою, яка викликала посилення росту „нового українського націоналістичного руху”.

Про Київ і Львів автор говорить, як про два українські осередки: „Київ скаржиться проти економічно-соціального й культурного управління”, а Львів „живе західною ідеєю націоналізму, сполученою з славою 17-го століття козацької боротьби проти поневолення, яку (ідею) запалив Т. Шевченко в своєму зверненні до української селянської традиції”.

Про національно-визвольну революцію в 1917 р. і Центральну Раду автор згадує тільки між іншим і, на його думку, ширина й глибина політичного національного руху в 1917 р. це справа „гостро спірна”.

„В загальному — пише автор — заплутаність історії останніх десяти років піддержує погляд, що основна база українського націоналістичного руху лежить скоріше в адміністративному й культурному секторі, ніж у політично-національному”. „Ширина й глибина кривди, заподіяної поганим царським урядом і гнобленням, були сильніші ніж ідея продовження спільного життя з великоросіянами”. „Українці в Росії можуть бути нацією в процесі розвитку, але навряд чи нація створиться”. „Події наводять думку, що їхні політики були націоналістами, але не національними вождями”. „Українське питання, крім цього, було ускладнене міжнародним укладом і суперництвом за Україну між Росією, Австро-Угорщиною і Німеччиною” — ось такі основні думки й вислови автора.

Перебіг української національно-визвольної боротьби в 1917-20 рр. ось такий: „Українські землі були сценою громадянської війни й великого хаосу, рівного „руїні”. Революційний, але антибольшевицький уряд під проводом Петлюри, був сформований в Києві. Білі росіяни залишилися ворожими до українського націоналізму... Також ворожими були большевики. Франція і Англія скоріше піддержували білих росіян ніж Петлюру. Денікін і Петлюра були переможені в дикій громадянській війні большевиками, які отримували велику допомогу від індустріальної робочої класи України і анархічних селянських банд, збунтованих півлегендарним партизанським керівником Махном”. Про з'єднання всіх українських земель автор висловлюється, як

про „проголошення федерації Східної Галичини з петлюрівською Україною” (ст. 233).

„Успіх большевиків — на думку автора — зумовлений їхньою власною безжалісною енергією, а також особливим поділом і помилками їхніх противників та поділом між самими українцями... Заклик соціальної революції для українських мас, згідно для селян, виявився багато сильнішим, ніж ті націоналістичні гасла, особливо з часу, коли большевики проголосили широкую свободу для української мови в школах і всіх інших відношеннях... Яких десять років українські комуністи відносно мали свободні рухи, хоч головна напрямна політична лінія йшла від Москви... Почавши з 1928 р., Москва почала застосовувати щораз більші й строгіші умовини життя й тяжкі репресії до напямованих нею українізаторів і правого крила націоналістів. Автономія була драстично скорочена й суворо застосовано формулу „національне формою, а соціалістичне змістом”... Рішуче й примусове проведення суцільної колективізації сільського господарства, в якому дуже глибоко була закорінена приватна власність, що мала сприятливий ґрунт для власної ініціативи в період НЕП-у, привело до сильної протидії і масової депортації та голоду в 1932-33 рр.

Масова партійна чистка, яка охопила решту Союзу з Україною, проводилась разом з великим московським процесом 1936-38 рр., в якому багато місця приділено плянам Німеччини відносно України у зв'язку з відновленням плянів Гітлера і Розенберга в керуванні експансії на Схід...

Опозиція до комуністичної політики й строгого контролю Москви, однак, не зупинила завершення колективізації, і великі сільсько-господарські ресурси України були змобілізовані, як і решта Союзу. В той самий час відома Дніпровська електростанція величю розвивалася по п'ятилітньому пляну важкої індустрії. Та помимо будівництва нових індустріальних центрів на сході Союзу (СССР — В. В-ко), в 1940 році Південь продукував від 50% до 60% продукції вугілля, заліза й сталі і економічна взаємозалежність України й решта Росії була більш помітна, як будь-коли.

Характер України дуже помітно змінився через вплив нових робітників до фабрик і копалень. У 1939 р. більш, ніж третина населення, була урбанізована і українці з великоросіянами були багато більше перемішані, ніж раніше. Це був сильний, абсолютний занепад відносно кількості українських селян, з причин депортації, високої смертності і частинної міграції до індустрії або в другі місця, що відбулось, можливо, навіть на загальній кількості населення Республіки в 1939 р., в порівнянні до кількості населення (31.000.000) з 1933 року.

Однак, нещадне викорінення революції на Україні під час останніх дванадцяти років, здається, не викликало протидії сепаратичного націоналізму.

Українська культурна діяльність і вживання української мови продовжувалось далі в змінений формі.

Об'єднання українців Східної Польщі і Румунії в Українську ССР в 1939-40 рр. було привітане, як воз'єднання єдинокровних братів і створення української єдності. Комуністична партія в Україні чисельністю є в пропорційному відношенні до інших советських республік. В червоній армії українці мають також своїх замітних керівників. Советський патріотизм був поширений також між українцями, нагадуючи подвиги Хмельницького і партизанку проти німецького гніту в 1918 р. Друге німецьке загарблення не принесло в цьому пробудженні будь-якої української маріонеткової адміністрації чи якоїсь іншої сильної зміни проти давнього й близького змішування з рештою Росії чи проти участі в спільній долі Советського Союзу. Сильна зміна почуттів була там у багатьох проти брутальних зразків нацистського „нового порядку”.

Так у скороченні ми переповіли за п. Б. Г. Самнером, автором книги п. з. „Огляд російської історії”, розділ у якому обговорюється „українське питання”. Ми умисне здержувалися від коментарів, бо хотіли передати повністю образ українського питання в такому вигляді, як його розуміє і бачить англійський історик. Також полеміка чи дискусія з автором була б недоцільною, бо йому можна протиставитися тільки глибокою історичною аналізою минулого й сучасного України, що є завданням наших українських істориків і науковців.

Слід підкреслити, що в розділі „українське питання”, як виказує перелік використаної літератури, автор користувався історичними працями й довідками в англійській і німецькій мовах таких україн-

ських учених і істориків: Д. Дорошенка, М. Грушевського, М. Кордуби і Н. Андрусяка. Крім цього, ще й чужими джерелами, особливо російськими, таких авторів, як Н. П. Василенко, В. А. Мякотін, А. Барабой, Б. Е. Нолд, Г. Вернардський, Р. Мартель і ін.

Загально п. Б. Г. Самнер, як в українському питанні так і в цілому „Огляді російської історії”, використав дуже глибокі й багаті історичні джерела майже всіх істориків і науковців, які інтересуються питанням Росії. Відношення автора до царської Росії є наскрізь негативне, одночасно й комунізм трактує, як чисто російське явище, але тут у своїй об'єктивності автор часто робить поважні помилки, як от відносно українського питання і тим самим слідний деякий вплив на нього сучасної советської науки.

Погляди англійського історика на українське питання не можуть нас ні задоволити ні зневірити. Ми, як ті, про яких говорить автор у розділі „українське питання”, маємо більше право сказати про себе чи ми були і чи є нацією. В цьому питанні в нас сумнівів немає, отже, і немає причин нас самих про це переконувати. Ми є одною із найстаріших європейських націй, а наша безперервна визвольнореволюційна боротьба за УССД стає запорукою, що Україна стане незалежною й суверенною державою. Тоді й „історична об'єктивність насвітлення фактів, подій і процесів” чужих істориків буде ближче правди, як досі.

В. В-ко

Ф. П. Правобережний

„ДОБРОВІЛЬНА” КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ

(Спогад)

...Восени 1931 року в село Піщанку Новомосковського району, приїхав Молотов — тоді, здається, голова Ради Народних Комісарів ССРСР. Треба сказати, що в Новомосковському районі та в селі Піщанці зокрема, було особливо багато жорстоких та різних „перегибів” під час колективізації в 1929-30 роках. Після славнозвісного сталінського „головокруження от успехов” із Піщанського колгоспу вийшли майже всі, кого туди було примусово вписано, дехто навіть залишивши в колгоспі частину свого сільсько-господарського реманенту та худоби. В колгоспі залишилась лише купка ледарів, переважно так званих „активістів” та членів комуністичної партії. Колгосп той був би зовсім завмер, коли б не безнастанне „підгодовування” його різними кредитами, натуральними позичками та іншими способами допомоги, від районної та округової влади. На протязі 1930-31 рр. справа колективізації не посунулася майже ні на крок — люди уперлись і про колгосп

не хотіли й чути. Приїзд Молотова, очевидно, мав на меті „раскачать” — активізувати роботу колективізації.

Зараз же після приїзду в село, Молотов дав наказ заарештувати всіх партійних робітників села й декого з районних працівників. Довго „розносив” сільське начальство за невмілу роботу та погане керівництво. Далі виявив бажання особисто „потолковать” із селянством. Для більшого „ефекту” збори селян скликано не в сільраді, як бувало звичайно, а на одному кутку села, що звався „Обетік”, у хаті селянина, коли не помиляюсь, — Білоуса, або, як його називали по-вуличному — Завгороднього.

Молотов виступив із „громовою” промовою. Обвинувачував районну й сільську владу за „іскривленіє лінії партії”, підкреслив, що „чистое дело можно делать чистими руками”, що колективізація сільського господарства за самою ідеєю Леніна-Сталіна мусить відбуватись на засадах цілковитої добро-

вільності, що „наше советское крестьянство” уже виросло настільки, що може само розв’язати це питання, що „крестьяне уже на целую голову перераслі своїх сельских рукаводителі” і т. д. Закінчив він свою досить довгу промову закликком зважити всі переваги колективного господарювання і добровільно писатися в колгосп, та „большевистским” заповненням, що надалі жодного насильства над „селяніном” не буде.

Селяни, підбадьорені тією промовою, почали й собі забирати слово. Люди скаржились на всякі утиски від місцевої влади, розповідали, як їх за допомогою наганів, „добровільно” записували в колгосп, що за короткий час перебування в колгоспі в 1929 році вони втратили своїх корів, коней: то обпоїли їх у колгоспній конюшні, то так чогось здохло, а то й просто господаря з колгоспу списали, а коня й реманенту не повернули. Закінчилися збори десь по півночі. По закінченні, селяни тепло проводили Молотова, „як батька рідного”.

Ще довго люди обговорювали цю велику подію. — Сам Молотов сказав, що тільки добровільно. А вни, бач, по-своєму гнуть.

— Ач, що наші „ком’ячки” (селяни називали „ком’ячейками” місцеві сільські первісні організації комуністів) роблять хвороба б їх була об землю, — репетувала більш за інших тітка Шкодиха, яка була на зборах, як рівноправний господар — чоловіка її вбито на царській війні 1917 року, і вона з п’ятьма дітьми горювала — господарила на трьох гектарах, — ач, як вони (сільська влада) „випольняють” накази уряду.

— Ви ж чули, що зараз говорив товариш Молотов, ніхто не силус писатися в колгосп. От, скажемо, я — не хочу, і не піду в той колгосп, хоч ти мені його медом обм ж.

— Колгосп — це „гарнізація” не для нас. Це може для тих там десь у Московщині, де люди звикли до „общини”, де ніколи свого хліба не наїдались, а вік на пшеницю рота роззявляли. Ці колгоспні нам, прямо сказати — „нікуда”.

— Чули ж, що каже уряд — воно, мабуть, там нагорі не самі „пролетарі” сидять, мабуть є люди, що й наші селянські справи розуміють.

— Хто його знає — може й є, а може й нема, — озвався збоку якийсь скептик дідок.

Розходились поволі. Ще довго по селу чути було, як гомоніли люди, вертаючись додому.

Днів через три, об’їхавши ще кілька сіл, виїхав Молотов до Москви. Ще через день попоззли селом чутки, що заарештованих Молотовим партійців, звільнено з-під арешту. Дивувались люди, проте, особливо це не хвилювало нікого.

— Та Господь з ними. Нам їхньої крові не треба, — гомоніли біля сільради дядьки.

— Я же воно так: адже на їхніх чорних душах не один десяток закатованих розкуркулених та невинних діток. Таки, видно, правду кажуть люди: чорт чортіві ока не виколє.

М. БОЄСЛАВ

ЩОБ ЗНАЛИ ВИ

**Колись судити будуть нас, ми знаєм,
Один за нами, інші — проти нас.
Хтось може скаж: за старим звичаєм —
На боротьбу був непригожий час.**

**Це правда — час грізний, жорстокий
Під ноги кида тисячі колод,
Та знайте — нам не жаль кривавих соків.
Бо ними вічно житиме народ!**

(Із збірки „Непокірні Слова”)

— Е, хай їм Бог заплатить за їхні кривди. Тепер, мабуть, смирніші будуть.

— Авже ж, посмирніють. Сам Молотов сказав, щоб людей не силували...

Погомоніли люди днів два-три і знову заспокоїлись. Через тиждень у село приїхав районний уповноважений НКВД, чи тоді ще, здається, ІПУ, не пригадую зараз, і забрав п’ятьох людей. Захвилювались знову люди: що воно за знак? і забрали саме тих, що тоді на загальних зборах із Молотовим виступали з промовами. Ще й сам Молотов „лідтакував” їм.

Через тиждень забрали ще з десять чоловік. Узяли й тую моторну молодичку — Шкодиху. Потім мені довелось чути, що її заслапо на десять років у далекі табори. Двоє старших дітей пішли десь „у люди”, як у нас кажуть, а меншньких добрі люди розібрали. Все майно й будинки забрано до колгоспу.

Так за якийсь місяць забрали всіх тих, хто тоді на зборах виступав. У селі плач, горе. Писали разів зо три до Молотова, просячи захисту, та відповіді так і не одержали. Писали й до Калініна й Петровського, та де там... одна банда.

Вибравши таким способом усіх тих, хто мав необережність довіритись на ороші слова Молотова, районна влада почала з новою наполегливістю „колективізувати” село, звичайно, „добровільно”!!!

Додам ще, що всі ті заарештовані до села більше не повертались. Казали, правда, що декого з них пізніше бачили в Криму чи на Донбасі, звичайно, під чужими прізвищам. В ті роки сила таких утікачів із Сибіру та Вологодського краю тинялось по світу.

ПОШИРЮЙТЕ МАСОВО

єдиний в Європі український інформативно-політичний місячник англійською мовою

UKRAINIAN INFORMATION SERVICE

Замовлення просимо спрямовувати на
28 Minster Rd.
London, N.W.2.

УКРАЇНЦІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Кількість українців у В. Британії досі ніким точно не стверджена. Загально прийняте число біля 40.000 є тільки уявним, без цифрових підстав. Фактично українців у В. Британії є значно менше, а перебільшене й уявне число є наслідком активності й широкої діяльності місцевої української громади.

Уточнити кількість українців у В. Британії помагає нам щойно недавно видана Об'єднаними Націями книжка п. з. „**Біженці після світової війни**”, що є посередньою інформацією про стан і проблеми біженців (читайте про це книжку статтю в паризькому „Українцеві” ч. з (266) п. з. „Небезпечна книжка”).

В цій книжці в розділі „**Біженці у Великій Британії**” (З'єднаному Королівстві) є точні і, мабуть, найбільш авторитетні дані про число українців на цьому терені.

Цікавими є також загальні статистичні інформації про еміграцію у В. Британії. Перед другою світовою війною у В. Британії було 80.000 емігрантів, з них 34.000 натуралізувалося, а 46.000 живе на статуті біженців. Під час війни до загального числа еміграції зараховано 124.000 поляків, а в 1947-49 рр. прибуває 84.000 т. зв. „європейських добровільних робітників” (EVW), до яких зараховано також 8.000 „воєнно-полонених українців”, тобто членів 1-шої Української Дивізії. В 1948 р. прибуває 1.600 т. зв. „нових” чехословаків і біля 1.000 судетських (німецьких) жінок і дівчат. Всі ті групи разом на день

31 травня 1951 р. творили 260.000 різнонаціональної еміграції у В. Британії.

Нас, очевидно, цікавить ця категорія еміграції, що приїхала сюди, як „європейські добровільні робітники”, бо тут включаються майже всі українці (також Дивізія), що перебувають у Великобританії. На всіх 84.000 „добровільних європейських робітників”, українці своєю численністю займають перше місце. А в загальній статистиці всієї еміграції, передвоєнної, воєнної (переважно учасники польської армії) і післявоєнної, українці займають, мабуть, друге місце по поляках. Детальні відомості про кількісний стан українців у В. Британії подає додаткова таблиця у згаданій книжці Об'єднаних Націй, з урядових реєстраційних британських джерел. Українці фігурують на цій таблиці під трьома реєстраційними групами:

1. Польські Українці — це ті, що зареєстровані, як колишні польські громадяни, тобто переважно українці Західньоукраїнських земель;

2. Українці — це ті, що добились повного визнання їх національної приналежності, або, і то в більшості, українці Східньоукраїнських земель;

3. Українці екс-воєнно-полонені — цебто члени 1-шої Української Дивізії, що приїхала сюди з Італії.

Внизу подаємо реєстраційний стан і кількість українців у В. Британії на основі таблиці ч. 1. з книжки ОН п.з. „Біженці”, з розділу „Біженці у В. Британії” (ст. 371).

Української національності, зареєстровані як	„Європейські Добровільні Робітники”		Поза схемою EVW, на родинні задрощення			Загально всіх. (також дітей)		
	муж- чин	жінок	муж- чин	жінок	дітей	муж- чин	жінок	всіх разом
1. Польські Українці	9.763	2.706	23	202	243	9.920	3.022	12.942
2. Українці	5.823	1.926	13	173	203	5.962	2.176	8.138
3. Українці воєнно-полонені	8.061	%	%	%	%	8.061	%	8.061
Разом	23.647	4.632	36	375	451	29.143	5.198	29.141

Отже, як виказує таблиця, згідно з урядовою британською реєстрацією **всіх українців є 29.141**. З цього **чоловічої статі — 23.943, жіночої — 5198**. В це число не включається 761 осіб, які вернули з Великої Британії назад до країн, з яких приїхали. Таке число українців у Великобританії було на день 31 травня 1951 р. і його можна прийняти за найбільш правдиве. Українцями в більшості можна також зарахувати тих людей, що зареєстровані, як „Unde-

termined” але їх є небагато, тільки 633 осіб, а також і тих, що фігурують, як „Stateless”, яких є ще менше бо тільки 425. Врешті, є ще й „інші” (різні) в числі 825 осіб. Значить, що фактично українців у Великобританії немає більше, як **30.000**. Може деяке число українців змішане між поляків, але це є люди, яких українська національна приналежність стає щораз більше сумнівною.

Для повного образу подаємо численність інших національностей, що приїхали до В. Британії після

другої світової війни, як „європейські добровільні робітники“:

1. Литовців	чоловічої ст.ті	— 9.790,	жіночої	— 3.893,	разом	13.683
2. Лєтишів	” ”	— 4.741,	”	— 1.747,	”	6.488
3. Естонців	” ”	— 2.926,	”	— 2.391,	”	5.317
4. Поляків	” ”	— 8.495,	”	— 4.433,	”	12.928
5. Югославців	” ”	— 8.546,	”	— 729,	”	9.275
6. Угорців	” ”	— 1.956,	”	— 397,	”	2.353
7. Чехословаків	” ”	— 998,	”	— 142,	”	1.140
8. Фольксдойчів	” ”	— 738,	”	— 630,	”	1.368
9. Судетських нім.	” ”	— —	”	— 1.231,	”	1.231

Кількість поляків не охоплює польської воєнної еміграції, а тільки „європейських добровільних робітників“. Всіх поляків у Великій Британії є біля 135.000.

Як бачимо, у схемі „добровільних робітників“ приїхало найбільше українців і то в час, коли еміграція до інших країн, особливо заморських, була дуже утруднена, а для деяких категорій навіть неможлива. Ця прихильна постава британців до проблеми українських біженців заслуговує з боку українців на шире вдячність британському народові за його гостинність, а одночасно за можливість взаємопізнання й дружби, яка ще більше закріпне тоді, коли Україна стане самостійною й суверенною державою.

Прибувши на терен В. Британії, українці були тут першими масовими піонерами української національно-культурної й політичної роботи. І можна ствердити, що українська еміграція у Великій Британії себе під кожним оглядом виправдала. На 30.000 українців майже 85% є організовані в суспільно-громадських і інших установах. Цей відсоток ще вищий, якщо врахувати, що 5.000 — це є жінки й діти, яких чоловіки чи батьки є організованими, тоді маємо, як цілість, майже в 90% організоване громадянство. Українці у Великій Британії організовані в таких установах:

1. Союз Українців у Великій Британії (СУВ) — 20.000 членів;
2. Об'єднання б. Вояків-Українців у В. Британії — 5.000 членів;
3. Спілка Української Молоді (СУМ) — 2.472 членів.

Добре зорганізована Українська Греко-Католицька Церква, також помітне оздоровлення Української Автокефальної Православної Церкви, що потерпіла багато шкоди в наслідок відомої диверсії Губаржевського. Існує також Пласт, Українська Студентська Громада, КОДУС, Союз Українських Інженерів, Союз Українських Жінок. Крім загальноукраїнських установ, є також у Великій Британії установи партійного чи групового характеру, як от „Об'єднання Українців у В. Британії“, що складається з людей, які не могли знайти собі місця в одностайній громаді. Ця установа свого членства

не виказує і її численність громадянству невідома, однак, має вона не більше, як кілька соток справжніх членів.

З посиленням виїзду українців з Європи за океан, центр українського життя в Європі почав систематично скупчуватися у Великій Британії. Особливо майже вся українська європейська преса в значній мірі завдячує своє існування великій піддержці української громади у В. Британії. Під сучасну пору на терені Англії українська преса поширюється в такій кількості:

1. „Український Самостійник“ — 4.000
2. „Українська Думка“ — 3.000
3. „Українець-Час“ — 2.000
4. „Визвольний Шлях“ — 3.250
5. „Сурма“ — 2.000
6. „Авангард“ — 2.000

До масово поширеної української преси між українцями у Британії належать також „Вісті“ Братства 1-ої Укр. Дивізії, „Християнський Голос“. Далше приблизно за чергою йдуть „Українські Вісті“ (Новий Ульм), Українське Слово“ (Париж), „Сучасна Україна“, „Соборна Україна“, „До зброї“, „Фенікс“ і ін. Також українська заокеанська преса як от, напр. „Гомін України“, „Національна Трибуна“, „Америка“, „Український Робітник“, „Мітла“, „Новий Шлях“, „Вісник ООЧСУ“ і ін. Були свого часу поширені сумівські журнали: „Голос Молоді“ (Лондон) і „На варті“ з Канади. Перелік преси є неповний. Загальне число української преси що розходиться у Британії є б. 25 тисяч примірників і це число найкраще говорить про культурний і партійний рівень української громади у Великобританії.

Не можна також поминути чужомовної інформації, особливо англійською мовою, що силами й засобами української громади у Британії досягла дотепер досить поважного успіху. Дуже поважну інформаційну роботу сповняє „Юкреїнієн Інформейшен Сервіс“ — місячник англійською мовою, що вже здобув собі широке заінтересовання в чужинецьких кругах у всіх країнах світу, (очевидно, за виїмком совет-

В ОБОРОНІ БІЖЕНЦІВ

На нараді Третньої Комісії, Шостої Сесії ООН, советський делегат і делегати советських сателітних країн гостро заатакували Високого Комісара ООН для справ біженців п. Ж. ван Гувен Гідгарда і держави Заходу за їх поміч і опіку для біженців. По звіті Високого Комісара про стан і справи біженців, делегати советського блоку розпочали атакі, обвинувачуючи Високого Комісара і західні держави за те, що вони опікуються... фашистами, зрадниками, злочинцями, убивцями, шпигунами і т. п. Все те

падало на адресу всіх біженців різних національностей, але особливо на адресу українців, „банд” Бандери, Дивізію СС-Галичина, УПА, українських організацій, пресу і т. п.

Британський делегат на Шосту Генеральну Асамблею Об'єднаних Націй п. Корлей Сміт у відповідь на атаку делегації СССР, Білорусі, України, Чехословаччини і Польщі виголосив 8 січня ц.р. промову, якої зміст подаємо повністю.

ПРОМОВА БРИТАНСЬКОГО ДЕЛЕГАТА П. К. СМІТА

(Точки зго і з1: Біженці)

Мені дуже прикро, що радянська делегація і чотири інші, з нею споріднені, дозволили собі забрати нашій Комісії стільки часу, повторюючи їхні безпідставні і насправду фантастичні обвинувачування мого уряду і урядів інших країн за наше відношення до біженців. Перш за все, вони (ті делегати) були проти припинення дебат над Статутом Людських Прав, змагаючи, щоб над цією так необхідною, практичною і гуманітарною проблемою дискутувати, а коли їм це не вдалося, вони продовжували обвинувачувати й очорнювати Високого Комісара і уряди, підтримуючі його працю, атакуючи їх майже через п'ять годин. Здається мені, що нічого не дає більшої приємності советському амбасадорові, як дискутувати, абстрактно над людськими правами так довго, аж до заперечення цих людських прав у практиці, тому не можна допустити до помилки, бо скасування Високого Комісара для біженців означало б відмову опіки над тисячами біженців, які не мають нікого іншого, до кого могли б звертатися за допомогою.

УКРАЇНЦІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

ського блоку). Щомісяця понад 1.000 прим. цього журналу розходить порядком інформації до найважливіших установ, державних і політичних діячів, пресових агенцій і преси в цілому світі. Двічі стільки розходить цього журналу між місцевими українцями (які доручають своїм приятелям британцям) і британцями, сповняючи таким чином дуже важку й корисну для української справи роботу.

Відомі англомовні видання Шотландської Ліги завдячують свою появу невсищій і жертвенній активності її Голови п. Дж. Стюарта та українській громаді, що всіма засобами підтримує ці видання. Але чужомовна інформація — це інша тема і тут розглядати її не будемо.

Перед українцями у Великій Британії ще багато праці й зусиль, щоб виконати гідно й чесно свої обов'язки перед рідним народом.

І. В.

Зміст усіх п'ятих промов був надзвичайно тотожний. Були обвинувачування напівправдиві й фальсифікації. Наприклад, були цитати з резолюції Генеральної Асамблеї в 1946 р. про репатріацію переміщених осіб (ДП), але поминено це речення, в якому говориться що репатріація мусить бути добровільною. На основі таких напівправд вони (делегати) доходили до фальшивих висновків, напр., що ІРО старалось перешкодити в репатріації. Від фальшивих висновків був тільки один маленький крок до зрозуміння мотивів, що відповідають вимогам советської пропагандивної машини, напр., обвинувачення, що біженців не допущено до репатріації тому, щоб використати їх у третій світовій війні, як гарматне м'ясо. Всі ті промови були однаково удекоровані квітами советської термінології, включно з такими епітетами, як мордерці, саботажники, зрадники, підпалювачі війни і торгівці невільниками.

Не думаю, щоб хтонебудь тут бажав, щоб я відповідав на кожну точку детальних п'ятигодинних обвинувачувань. Якщо б советський делегат і його спільники бажали серйозно ставити це позірну несправедливість, вони не поступали б у цей спосіб і, читаючи листи назвиськ позірних жертв, не робили б це так швидко, що навіть російські перекладчики не могли їх записати. Якщо б ті справи були серйозні, вони подали б їх на письмі звичайною дипломатичною дорогою. Однак, не виправлення вони бажать, а тільки пропаганди. В такому випадку мені завжди здавалось, що, якщо детальне слухування є неможливим, то одинокою дорогою для отрокнення таких неславних обвинувачень є **знищення цілої моральної бази советської справи**, залишаючи на боці всі її лицемірства.

Гляньмо назад, до початків цієї великої і болісної проблеми. Яких 12-ть років тому Польща була заатакована нацистами з одного боку, а червоною армією — з другого. Ця нещаслива країна була поділена між дві потуги і сотні тисяч поляків були заслані до концентраційних таборів, одні в Німеччину, другі в СССР. Деяко пізніше три балтійські нації були окуповані військами СССР. Нацисти пішли

війною проти ССРС і окупували всі ті країни, а також частину первісного ССРС. Фронт роками пересувався в один то в другий бік, аж доки вкінці нацисти не були зломані. В той час було коло 12 мільйонів переміщених осіб в Європі. Нам здавалося, що природною доцільною й некоштовною рзв'язкою було допомогти тим нещасним людям повернутися до їх батьківщини так скоро, як це лише можливо. Більшість з них радо скористали з цього, однак, велика меншість, яка відмовила повороту до їхніх держав, створила цей клопіт.

Поляки, які були в російських концтаборах, латиші, які бачили, як їхні сусіди вивозили в невідомому напрямку, **українці, які вірили в самовизначення і правильно чи неправильно бажали бачити свою країну незалежною**, були всі надто природно настрашені, щоб вертати до їх батьківщини, які були під пануванням ССРС. Фактично, вони не мали запевнення, що будуть могли жити в їхніх справжніх батьківщинах. Чи не було вивезено половину людності балтицьких держав в інші частини ССРС? Чи не були вирвані з їх місця декретом Найвищого Совету і заслані в пустелі Сибіру малі музулманські народи; як напр., Чечено-Інгушська Автономна Республіка? Чи не було це зовсім природним, що багато біженців боялися кінчити своє життя в примусових таборах праці і вони мусіли відмовити повороту до ССРС? Советський Уряд не бажав, щоб люди ті мали можливість повороту, а хотів, щоб їх змусити до повороту. Західні держави не могли згодитися на це. З великим коштом для них самих, західні держави зорганізували ІРО і удержували а також переселили більшу частину тих нещасних жертв історії.

Для чого тоді советська делегація виносить цю справу кожного року в такій ширині, з такою пристрасстю? Напевно не для цього, що бажать якоїсь практичної розв'язки, вони напевно не надіються, що біженці, живучи високостандартним життям, скажімо в Австралії, бажали б тепер вернутися до умов життя в Польщі чи ССРС? Це не може статися також тому, що всі вони є прив'язані до своїх дітей і родини. Без сумніву, що советський пересічний громадянин любить своїх дітей, як кожний з нас, але це ніколи не було піднесено до висоти політики. Це ніколи, напр., не склонило советський уряд забезпечити поворот грецьким дітям до своїх матерей. Відносно сепарації чоловіків від жінок, то члени цього Комітету напевно обізнані з цим, у який спосіб советський уряд свідомо й безсердечно відмовив советським жінкам жити разом з їхніми британськими чоловіками.

Після вислухання кілька десятків цих промов, моя делегація дійшла до висновку, що ті промови мають свій початок у почутті глибокого сорому й приниження. Советські репрезентанти не можуть сказати світові, а навіть і собі навазєм, що робітники мільйонами пробували б утекти з советського раю. Однак, це відбувається ввесь час. Для чого советський делегат приходиться сюди, щоб пробувати пере-

конати світ, що ті люди не опустили советської сфери з власної волі і, що вони тепер силою задержані тут. Почуття сорому советського уряду є легко зрозуміти. Через цілий цей період відбувався постійний рух (втеча) людей з Советського Союзу і з країн ним контрольованих. Під час війни брами для цього руху були відкриті, але й тепер, пане Предсіднику, немає дня, щоб не було нових збігців, які продираються крізь маленькі отвори, які ще донебудь залишилися в залізній заслоні. Помимо всіх заходів, які тільки може зробити комуністична поліція безпеки, а вона навіть заміновує прикордонні поля, приблизно 2.000 біженців втікає щомісячно на Захід (на волю). Ось тому советська делегація старасться сховати ці безвстидні факти за димною заслоною пропаганди.

Советський ам асадор старасться також приписати нам методи (мотиви) його власного уряду. Він обвинувачує нас в торгуванні невольниками. Але де є великі концентраційні табори для примусової праці? В західних країнах? Ні, пане Предсіднику, вони є в ССРС, Чехословаччині і Болгарії. Советська репрезентація вимагає від нас владною (безапеляційною) мовою минулого століття, щоб ми повернули їй невольників, які втекли. І дійсно, багато разів, коли він (амбасадор) і його колеги вживали тихих слів, як кримінальники, зрадники, саботажники, підтверджувало ясно цю стр. шну долю, яка чекала б цих біженців, коли б вони не мали захисту Об'єднаних Націй.

Ми відкинули зовсім домагання ССРС зліквідувати ІРО, що хотів тим способом довести до олодого кризи і повороту біженців. В такий самий спосіб ми тепер відкидаємо пропозицію Білорусі, як хоче зліквідувати пост Високого Комісара для біженців і залишити тих нещасних людей на власній долі. Ми не можемо вірити, що це взагалі є серйозно сказане. Ми віримо, що це є виключно пропаганда, якою вони стараються перекинути вину з тих, які зробили життя незносним для тих мільйонів людей, на тих, хто старається знайти для них місце безпечно від переслідування. (Всі підкреслення наші — Ред.).

СПРАВЛЕННЯ ВАЖЛИВИХ НЕДОГЛЯДІВ

У „В. Ш.”

В ч. 12 (51) з грудня 1951 р., в статті М. Л. Суходолі „Сучасний стан української політичної еміграції та її завдання на чужині” на стор. 19-тій, в шостому рядку першої шпальти надруковано ...не забули слів Т. Г. Шевченка: а має бути... не забули слів **Олександра Кониського**.

В ч. 1 (52) з січня 1952 р., в статті І.О.—вича „Фронт до дійсности” на стор. 34-тій, в тридцятomu рядку першої шпальти надруковано: ...до голови не приходить думка про „виключену в апіорі окупацію, а має бути... до голови не приходить думка про не „виключену апіорі окупацію...”

Шан. Читачів перепрошуємо за недогляд.

ЗАМІСТЬ ФЕЙЛЕТОНУ

ЯШКА ДЕЛЕГАТОМ

„Наймировіша“ країна в світі — СССР мобілізує всі свої сили до боротьби за... мир. Підготує й розсилає в усі кінці світу своїх „голубів миру“, між яких понав також нам добре вже відомий Яшка. І ось Яшка підготовляється до якогось там уже й без ліку „мирового конгресу“ в якійсь капіталістичній країні, може в США, а може в Англії.

...Ми, советські громадяне, передавай атрад барцов за мир ва всім міре, присхали к вам у капіталістическую країну, чтоб заманифестировать перед лицом всегю прагресивнаго человечества...

Саме тоді, коли Яшка підготував свою бойову промову в себе в кімнаті, зайшов, непомічений Яшкою, Петро:

— Постій! Почекай, Яшка! Що це тобі сталося, що ти так дерешся, як свиня в мішку?!

— О, даже то ти Пьотра! Не мешай! Я сейчас гатавлю речугу на кангрес зацїтнїков міра.

— Невже ж тебе вибрали делегатом?

— Нет, не вибрали ещо; но секретарь райкома, панїмасш, сказав меня, что еслі я харащо вичучу на ізусту ету речугу, то он дасть разпаряженіе, чтобы меня обдес собраніе избрало.

— Он воно що! Так значить, ти, Яшка, поїдеш за кордон.

— Мне самому, Пьотра, как хочеться пасматрїть, как там живють наш рабочий брат в тїсках капіталістическіх експлуаторів і я постараясь вичуть все, что секретарь мне припаручїл. Ти только Пьотра, не мешай! Я прадалжаю... Перед лицом всегю прагресивнаго человечества, что ми, громадяне Советского Союза, занятї падгатовкой... падгатовкой... пад... Ну, вот, панїмасш, Пьотра, забиваю, чево іменно падгатовкой ми занятї???

— ...Щоб дати світу таке щастя, яке маємо ми.

— Вот, вот, Пьотра! Ето знаеш ідея! Вот как громихну в Лондоне ілі Вашингтоне: Ми, громадяне Советского Союза, занятї падгатовкой щастя і Вам такого, какое дал нам наш вождь, учитель, атец, генїй, любїмой товарищ Сталін! І вот, Пьотра, ти панїмасш, как ето велїчествонно будет висматрївать, кагда я крикну: Товарищї, урра! Товарищу Сталіну, атчу всех народов, ура-а! І вот весь кангрес зацїтнїков міра, как ахнет: У-р-р-а-а! У-р-р-а-а-а!!! Спасїбо тїбе, Пьотра, за ідею.

— Подякою не збудеш. Ти лї ше, як поїдеш до тих обшарпаних капіталїстїв, то зайди й купи деццо, от хоч би пару підштанцїв...

— Ну, да! Канечно, канечно куплю. Я думаю, что мне там уасться і падмьоток достать...

— Купуй, Яшка, бо не скоро вдруге буде нагода поїхати за кордон!

— Да, Пьотра, я ето панїмаю! Но, аткравенно гаваря, я немього побаїваюсь. Патаму что, панїмасш, Пьотра, ехать к капіталїстам, собственно гаваря, в самїй что нї есть центр капіталїстической гїдри і виступать там проти самой гїдри, ето не простая реч...

— Так щр ж ти, Яшка, сбїшся щоб вона, ота гїдра по мордї не набїла?

— А что ти думаеш? Вот я себя, панїмасш, Пьотра, разсуждаю как примерно... Вот, представїм себя, что к нам, в Маскву-матушку, со всегю міра пассажало всякой сволочї, такой, например, как едет в Лондон ілі Вашингтон. І вот приехали ані і началї здесь гаварїть усякую чушь в роде таво, что ми, дескать, гатовїмся к вайне, что ми паджїгателї, что ми терором аделї сваей передавой прагресивной частї населенїя наморднїкї і не даїм їм права виступать за мир ва всем міре...

— Не бїйся, Яшка, до нас не приїдут.

— А пачему?

— Тому, що в нас демократїя, а до цього ще й народна. А що це значить, хїба знаеш?

— Я, Пьотра, панїмаю что то значить. А патаму ва мне і капошїтся какой то страх. Патаму что і там, как гаварят, есть демократїя. І я баюсь. Баюсь, панїмасш, Пьотра, что даже спать уже не магу. Вот только засїпаю, а мне вже і снїтся, что я в Лондоне ілі Вашингтоне на кангресе староннїков міра гаварю сваю речугу і только начну: „Ми прагресивное человечество...“, а тут вдруг аткриваються дверї і увалївается МВД і прямо ка мне: „А, ето ти галубчїк міра — гаварять ані — ето ти сякой такой тяткїн ляпкїн... А на Колиму не хочїш?... — І я просїпаюсь весь ажно потнїй со страху...“

— Даремно потїпшя, Яшка. В Англії чи в США немає Колими, а подруге, в них там е своя капіталістична демократїя, при якїй говори, що хочеш, як хочеш і на кого хочеш. Хочеш говорити про мир, говори про мир. Хочеш говорити про вїйну, говори про вїйну.

— Но, Пьотра, ето не вазможна! Как же ето, а что там делаєт капіталїстическое МВД?

— Його й не видно. Там люди працюють на фарамах, на заводах і фабрїках і нема кому підслуховувати, хто що говорить, ані нїхто не підглядає, хто що їсть, коли встає, куди їде чи вїїжджає...

— Нет, Пьотра, ти меня обманїваеш. Я нїкак не магу в ето паверїть. Несужелї ані там такїе дуракї? Да, я вот думаю, что кагда приехали б до нас капіталїстическіе прапагандїсти, ми здесь показалї їм такую кузькїну мать, что іх бї і кастей нїкто і нїкагда не атїскал...

ПИТАННЯ БЕЗ ВІДПОВІДІ

Ще минулого року в 9-му числі „Визвольного Шляху” була поміщена в рубриці „Голос читача” коротка репліка одного з читачів на створення т. зв. „Легії бувших Українських Повстанців”. Читач п. Я. П. Г. у своєму дописі п. з. „**Бувші повстанці чи бувші коляборанти?**” порушив дуже важливу справу, звертаючи увагу на безвідповідальну появу нікому ближче невідомих різних груп і одиниць, які підшиваються під „бувших українських повстанців”. Автор цього допису поставив прилюдно таке питання:

„Уже шість років українська еміграція знаходиться на терені В. Британії і за тих шість років ми не чули, щоб тут були „українські повстанці”, яких „доля закинула поза Рідні Землі”. Ми чули про відділи УПА, що рейдами пробивались на Захід. Тут, на чужині, всі упівці об'єднані в своїх комбатантських організаціях на терені Німеччини, США і Канади. На терені Великобританії справді є також кілька упівців, але вони в своїй скромності, без найменшого розголосу, жертвенно так, як колись на Рідних Землях, продовжують працю для добра рідного народу і не були й не є авторами подібних летючок. Отже, постає питання: **звідки взялися тут „українські повстанці”, про яких досі ніхто не чув ні слова? Хто посмів підшиватися під героїчне ім'я УПА, щоб користуватися славою й честю найкращих синів українського народу?**”

Далі автор висловив здогад, що люди ті є з т. зв. „Волинського Легіону Самооборони”, якого минуле, на думку автора, має багато „темних справ”. У відповідь на цей допис у паризькому „Українському Слові” (ч. 521, 4 листопада, 1951 р.) появилася стаття п. з. „**В ім'я правди**” за підписом п. А. Славича. Але, на жаль, відповідь п. А. Славича розминулася з питанням п. Я. П. Г. і була звернена не проти поставлених закидів, а проти „визвольно-шляхівського середовища”, підсилена лайкою і нічим не обґрунтованими „ствердженнями” такого змісту:

1. „Неправдою є наче б вояки УЛС (Українського Легіону Самооборони — бо так, а не інакше наш легіон називався!) складали якунебудь присягу про замовчування свого минулого,

2. неправдою є, щоби будьякі вояки УЛС стріляли через вікно до старшин українців,

ЯШКА ДЕЛЕГАТОМ

— Вірю тобі, Яшка, що так було б, бо вже й не раз так і було. А вони, бач, ще й візи дають: „Ідьте, мовляв, говоріть, кричіть, протестуйте, а ми робили, рибмо й будемо робити своє. Ваш крик про мир — це солом'яний дід! Ось так, Яшка, думають про нас і наш мир капіталісти...”

М. Маламай

3. неправдою є неначе б вояки УЛС знасильували й живою закопали кур'єрку УПА,

4. неправдою є неначе б вояки УЛС знищили харчевий магазин УПА,

5. неправдою є хтонебудь вербував вояків до УЛС такими словами: „хто хоче нажитись, гарні жінки мати, золоті перстені й годинники, хай іде зі мною”.

Натомість правдою є, що всі цитовані анонімним „Я. П. Г.” „подвиги” є видумкою визвольно-шляхівських дописувачів, що нахвалюються ще видумати і „оголосити повну історію” і які намагаються тут на чужині бути виразниками УПА і упівців і фальшувати минуле цілої УПА, не побоюючись (не так „присудів” але) осуду українського громадянства й історії.

Стверджую, що писання „Визвольного Шляху” і його анонімних дописувачів є позбавлене найпримитивніших елементів не тільки національної етики, але етики взагалі і з загально-українськими інтересами немає нічого спільного”.

Стільки написав п. А. Славич, заявивши п'ять разів „неправда”, але, на жаль, не вяснив найосновнішого: **чому неправда?** Лайка, пусті фрази, наївне позування в ролі „всезнайка” і учителя „національної етики”, нікого не проконають. Тут треба холодно, по-чесному **відповісти** на поставлене п. Я. П. Г. питання, відкинути справжніми аргументами поставлені закиди і вяснити перед українським суспільством наступне:

1. Хто вони такі і звідки взялися на терені Великобританії „бувші українські повстанці”, про яких ніхто досі нічого не чув і ніхто нічого не знає?

2. Якщо люди, які назвали себе „бувшими українськими повстанцями”, є справді членами УЛС, проти якого з боку громадянства є поважні застереження у зв'язку з його минулим, то заінтересовані в доброму імені УЛС **повинні оприлюднити на основі документів, свідків і аргументів постанови і діяльність УЛС.**

На подібні питання може легко відповісти кожний чесний українець, кожне товариство, установа чи будь-яка українська військова формація, що існували під час другої світової війни, тому не думаємо, щоб на нього не могли відповісти „бувші українські повстанці” у В. Британії і УЛС. Вимагаємо, щоб не тільки писати про „національну етику”, але й поступати з почуттям відповідальності перед цілою громадою. Творення різних анонімних „повстанських груп” **мусить бути постійно під громадською контролею**, щоб запобігти диверсії ворога, що намагається різними способами дезорієнтувати й демобілізувати українську еміграцію.

Вертаючи ще до УЛС одночасно підкреслюємо, що справа ця знайшла місце на сторінках „В.Ш.”

тільки тому, щоб дати можливість українському громадянству довідатись про об'єктивне наświetлення минулого УЛС, яке досі оповите тасмницею, а також, щоб змусити кожну еміграційну групу, яка слушно чи не слушно присвоює собі зватися „бувшими українськими повстанцями”, піддатися громадській контролі.

Редакція „В.Ш.” отримала від п. С. Лаврушки збережений в рукописі „Нарис”, якого автором

є п. Є. П. В цьому „Нарисі” широко оповідається про початки, ріст і діяльність УЛС. Друкуємо покищо тільки першу частину, при чому, однак, правдиві прізвища осіб заступаємо ініціалами. В деяких місцях робимо пропущення, бо вважаємо, що на повне оприлюднення цього „Нарису” покищо ще не час. З тих же причин прізвище автора подаємо тільки в ініціалах.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕГІОН САМОБОРОНИ

(Нарис)

Український Легіон Самооборони (УЛС) виник осінню 1943 р. з дезертирів та зрадників УПА, які втікли від кари за різні злочини (нарушення дисципліни, мародерства та братовбивства). Ці люди були повні злоби до УПА і революційної ОУН (автор всюди пише — ОУН під Революційним Проводом) та готові були будь-що зробити, щоб тільки пошкодити бойовим діям УПА. Як вони самі завжди підкреслювали, УЛС — складався з мельниківців та втікачів, що зрадили УПА по наказу мельниківського проводу, який став посередником між майбутнім УЛС і німецьким СД.

Перші початки УЛС були на Волині в Луцькому повіті, де місцевий провідник мельниківців Володимир Солтис (псевдо — Черкас) зрадив УПА і нав'язав із німецьким СД в Луцьку, склавши з ним умову в особі гавтштурфюрера Асмуса. По цій умові УЛС мав право поширюватись, озброюватись і вишколюватись, а за це УЛС зобов'язався перетягати до себе вояків УПА, руйнувати в УПА дисципліну й організацію, викривати німцям криївки УПА, поширювати в ній зраду, провокацію, шпигунство і т. п. Взагалі УЛС у тій умові зобов'язався всіма засобами нести шкоду українським визвольним силам. Використовуючи цю угоду, легіонери-мельниківці всюди, де тільки могли, шкодили УПА в наривах своєї сліпої незрозумілої злоби.

До них приєдналася з Крем'яччини (Волинь) теж група мельниківців, дезертирів УПА, під проводом Хріна (Миколи Медвецького). Ці дві групи стали основою УЛС в кількості 200 осіб і склали собою найбільш шкідливий елемент для України, як зрадники української справи.

Вони озброївшись та користуючись підтримкою гестапо, почали зводити особисті порахунки з місцевим українським населенням, а особливо з УПА, яку вони звали — бандерівцями.

Недовго їм прийшлося проводити таку свою кайнову роботу (карні загоони) в своїх околицях, бо місцеве населення було разом з УПА проти німців і їх прибічників з УЛС.

Німецьке СД одягнуло УЛС в жандармсько-поліційну уніформу та перенесло на Володимирщину (Вол нську), де вони осіли перший раз у м. Істиліві та по-звірськи мордували вояків УПА. УЛС вида-

вав свої відозви, в яких закликав вояків УПА переходити до них, але ті відозви і дії УЛС не знайшли підтримки в народі і ряди УЛС не зростали, а навпаки — збільшувалося призерство до нього і він (УЛС) почував себе на українському терені, як у ворожому оточенні, але сліпа ненависть до УПА закривала тим людям очі. Так само в селах Морочині та Дяконові на Грубешівщині, де стояв УЛС до кінця травня 1944 р. ввесь час він вів агітацію проти УПА. Вони (легіонери) тримали охорону перед загонами українських повстанців, а коли в травні 1944 року попала їм до рук зв'язкова УПА, згвалтували її і замордували на смерть. Такі гвалти супроводили їм усюди. Весною 1944 р. УЛС збільшився за рахунок шудманів (поліції) з Наддніпрянської України, що не хотіли їхати до Райху й воліли йти до УЛС. Так УЛС зріс до 400 чоловік, але між новими і старими легіонерами не було згоди. Старі кадри „мельниківці-волиняки” уважали лиш себе справжніми українцями, за яких не уважали „східняків”. Всі негативні вчинки перекидали на нових „східняків”, хоч такі вчинки були роблені одними й другими. Це збільшувало обопільне незадоволення, а навіть ворожнечу. Боротьба почалася між політичним проводом (Володимир Солтис-Черкас і його заступник Троян) — з одного боку і військовим командуванням УЛС в особі полковника Квітки — з другого боку, який, як старий старшина російської, польської і української армій, намагався зробити з легіону дійсне українське військо і поборювати різні спроби порушення дисципліни, п'янтку, що поширювалась між легіонерами, та намагався ліквідувати ворожнечу між новими й старими легіонерами. Скінчилось все тим, що політичний провідник Солтис організував в червні кілька замахів на життя полковника Квітки, і останній не витримав і мусів утікати з УЛС, якого паном надалі остався Солтис. Ще раніше Солтис зробив це саме проти свого дядини, обласного провідника мельниківської ОУН т. зв. Кіндрата, і цей теж зі страху за своє життя відцурався УЛС, не дивлячись на це, що власне Кіндрат зробив раніше провідником УЛС Солтиса.

Солтис-Черкас і Троян обидва політичні та загальноосвітні анальфабети-недокуи залишилися диктаторами УЛС. Протягом червня-липня 1944 р. УЛС

перебував на Володимирщині та Сокальщині. Тут вони офіційно охороняли залізницю, а фактично були для поборовання УПА, як поміч для німецького СД. Провід УЛС сподівався перетягнути до себе вояків з УПА, але сталося навпаки — не тільки ніхто до УЛС не пішов, а багато легіонерів утікали в ліс до УПА. В безсилій злобі УЛС нищили криївки УПА, магазини і т. п. Коли хто з вояків УПА попався їм у руки, їх розброювали, а хто ставив опір, того нищили. Легіонери нищили могили, національні прапори, зривали пропагандивні гасла й плякати УПА, слідили за членами й симпатиками революційної ОУН. Наслідки тієї зрадницької протиукраїнської руйнівницької роботи залишилися на Володимирщині Волинській у таких селах, як Бискупичі, Бубнів, Яновичі, Іванковичі і ін., та на Сокальщині, особливо в с. Тодурковичі.

В УЛС були завжди розмови, що у випадку відступу німців УЛС залишиться в запіллі ворога, як антибольшевицька партизанка, але поперше тому, що не було зроблено підготовки, а подруге тому, що УЛС своєю поведінкою наставив проти себе місцеве українське населення — нічого з тих розмов не вийшло і Провід УЛС наказав утікати на Захід.

В серпні 1944 р. УЛС опинився в околицях міста Мехова к. Кракова в с. Букроце. (З певних причин цей період діяльності УЛС пропускатемо і не публікуємо — Ред.)

Нарешті німці вирішили остаточно підпорядкувати собі УЛС через усунення цілковитої про-

віду, щоб звертатися безпосередньо до командира УЛС полковника Тура (Г-ка), який обняв команду по полковникові Квітці. Тоді Солтис-Черкас і Троян написали протест до Головної Квартири Гітлера й заборонили полк. Турові виконувати накази німців. У відповідь на це, німці обеззброїли УЛС і арештували Солтиса-Черкаса, а Троян утік. Це було 31 серпня 1944 р., але по трьох тижнях УЛС знову відновлено й перекинено в район Бохні. З того часу УЛС вже не мав легального політичного Проводу, але він був у підпіллі і держав зв'язок з мельниківським проводом у Кракові. УЛС підлягав безпосередньо німецькому командуванню. Після арештування Солтиса-Черкаса німці відібрали в його родичів і друзів усе награване майно, яке Солтис присвоював собі під час карних експедицій. (Дальший період діяльності УЛС, аж до 1945 р. знову з певних причин пропускатемо — Ред.)

В лютому 1945 р. УЛС був перенесений до І-ї Української Дивізії. Частина легіонерів на чолі з хор. Романом, Вороном і дольмечером Катєю втікає в гори, але скоро потім скапіталувала перед німцями і була також включена до І-шої Української Дивізії.

* * *

Ми помістили в скороченні першу частину „Нарисів” п. С. П., а далі йде характеристика важливіших осіб, особливо старшин УЛС та наведення окремих подій з їх діяльності. Цей частини „Нарисів” покинемо.

П о ж е р т в и

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ”

На працьованому вечорі з нагоди виїзду П-ва Горбань до Канади присутні гості склали на Пресфонд „В.Ш.” — 1 ф. 10 ш.

П. Деніс Мельник — 4 ш., Петровський — 4 ш.

НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД

На спільній Свят-Вечері в м. Гудерсфілд, з ініціативи п. В. Хоми, учасники жертвували на „В.Ф.”

— 3 ф. 5 ш. 9 і пів пенса.

З нагоди Різдва Христового українці м. Бірмінгему, Касвей Ірін Гостелю і Вест Бремвіч, заявили свою вірність ідеям Воюючої України — ОУН, УПА і УГВР, засилаючи привіт українському народові. З цієї нагоди на „В.Ф.” склали: Татчин — 1 ф. Ваврик — 1 ф., Цмґйго — 1 ф., Бута — 10 ш., Соболєвський — 10 ш., Лаба — 10 ш., Зазуляк — 10 ш., Хей — 10 ш., Василів — 10 ш., Мархсека — 5 ш., Озарків — 5 ш. Ініціаторами збірки були дд. Ваврик і Соболєвський.

З нагоди хрищення Анни — дочки П-ва Банаків у м. Мідлетон, з ініціативи д. Д. Литвина на „В. Ф.” склали: Д. Литвин — 10 ш., М. Багрітчук —

10 ш., С. Банак — 10 ш., П. Романок — 5 ш., В. Борський — 5 ш., М. Нановський — 4 ш. 6 п., В. Феценко — 4 ш., С. Зазуля — 4 ш., Г. Смик — 4 ш., Г. Марків — 2 ш., М. Сорока — 2 ш. 6 п., Марія Марків — 2 ш., Розалія Смик — 2 ш., І. Серєда — 2 ш. 6 п., інші — 7 ш. 6 п.

З нагоди виїзду до Канади п. Федорака на „В.Ф.” склали: А. Мартошук — 10 ш., Ф. Федорак — 5 ш., І. Фостяк — 3 ш., Й. Грабовий — 3 ш., В. Гладій — 4 ш., М. К. — 2 ш. 6 п., В. Кузьмеко — 2 ш. 6 п.,

В. Гаврилюк — 2 ш. 6 п., Ю. Дидя — 2 ш., Палакний — 2 ш., Кулеша — 2 ш.

На весіллі в П-ва Дакковичів, у м. Брадфордї, з ініціативи п. Озара, присутні гості склали на „В.Ф.” — 5 ф. 12 ш.

З нагоди вінчання П-ва Марка і Пелатї Нога, в м. Брадфордї, з ініціативи п. В. Федчишиного, присутні гості склали на „В.Ф.” — 2 ф. 3 ш. 4 п.

З нагоди вінчання П-ва Монастирських, у м. Шафордї, з ініціативи п. Сворєня, на „В.Ф.” склали: О. Монастирський — 10 ш., Ю. Ільницький — 10 ш., І. Демків — 10 ш., М. Мадинось — 10 ш., А. Скрип — 10 ш., Ф. Дзиндяк — 5 ш., А. Стефанишин — 5 ш., І. Сворінь — 5 ш., О. Савка — 4 ш.,

Увага!

Увага!

НОВЕ ВИДАННЯ

Роки тотального терору в ССРС, а зокрема в УССР, увійшли в історію під назвою Єжовщини.

З нагоди 30-річчя тієї кривавої доби (1937-1967) Українська Видавнича Спілка в Лондоні (УВС) вшановує пам'ять тих мільйонів українців, що загинули смертю мучеників-рабів — виданням двотомової документальної повісті О. Звичайної та М. Млакового під назвою

» ВОРОГ НАРОДУ «

Це широко розгорнене полотно і щодо часу, і щодо просторів (Україна, Сибір, Далека Північ ССРС, советська «воля», в'язниці, етапи морями й суходолом і... Колима — планета див), і щодо кількості рельєфно змальованих дієвих осіб, які вирвалися живими з тогочасної дійсності. Хоч зміст твору не з веселих, але «споживається» він легко, бо побудовано його за принципом кінофільму.

На Великому Конкурсі Українських Політв'язнів у Німеччині в 1948 р. перший скорочений варіант цієї повісті дістав 1-шу премію. Сучасний варіант має 940 стор. малої вісімки в обох томах, віньєти роботи мистця М. Дмитренка.

Ціна — по 5 дол. за кожний том у США та Канаді; у Австралії по 4 дол.; у Великобританії — по 1 ф. 5 ш.; а в інших країнах — рівновартість англійського фунта.

Замовлення разом з готівкою просимо слати на адресу:

Ukrainian Publishers Ltd.,
200, Liverpool Road, London, N.1.
Great Britain.

До Української Видавничої Спілки
в Лондоні,

Дата.....

Пересилаю в залученні суму

за комплект/ів/ книжки «ВОРОГ НАРОДУ»,
які прошу слати на адресу:

Ім'я і Прізвище
та точна адреса
латинкою

.....
.....
.....

В. Щербатюк — 3 ш., Т. Монастирський — 3 ш. 6 п., І. Говрін — 3 ш. Д. Мельник — 2 ш. 6 п., Я. Сенів — 2 ш. 6 п., Д. Доманський — 2 ш. 6 п., Т. Манастирський — 2 ш. 6 п., П. Шарломитко — 2 ш. 6 п., П. Боднар — 2 ш., О. Кавецький — 2 ш.

З нагоди Академії на 1 листопада (м. р.) в м. Галіфаксі учасники склали на „В. Ф.“ — 1 ф. 8 ш. 1 п.

З нагоди Іменин п. Михайла Бойка (18.11.1951 р.) з ініціативи п. Жарківського на „В.Ф.“ склали: Т. Ю. Жарківський — 5 ш., В. Терещук — 5 ш., Бері Гарсет — 5 ш., П. Холявка — 10 ш., М. Баран — 5 ш., М. Бойко — 5 ш.

З нагоди пращального виїзду п. А. Р-ського з м. Олдгем до США, присутні гості склали на „В.Ф.“ — 4 ф. 14 ш. 6 п.

Під час Андріївського вечора в м. Рочдейлі, з ініціативи п. Войтовича, учасники склали на „В.Ф.“ — 2 ф. 11 ш. 5 і пів пенса.

Українці з м. Рочдейл склали на „В. Ф.“ — 1 ф. 15 ш. Жертвували: П. Гуменок — 1 ф., О. Мандибурський — 10 ш., Д. Павчак — 5 ш.

З нагоди вінчання П-ва Луїниць в Ньюгейт Ст. Гостелю, з ініціативи п. Шеретюка, гості склали на „В. Ф.“ — 4 ф. 6 ш. 4 і пів пенса.

З нагоди вінчання П-ва Г. П. Заяць у м. Волвергамтон, з ініціативи п. Т. Могилевича на „В. Ф.“ склали: Атанас Галько — 1 ф., Осип Констанкевич — 1 ф., Т. Могилевич — 10 ш., С. Савчук — 10 ш., П. Заяць — 10 ш., М. Рабінчук — 10 ш., В. Копачинський — 10 ш., Т. Бабеля — 5 ш., Марія Семьонова — 5 ш., Г. Ковальчук — 1 ш.

З нагоди виїзду п. О. Балабана до США на „В.Ф.“ склали: П. Ткач — 10 ш., О. Балабан — 5 ш., О. Бобрік — 10 ш., О. Гук — 10 ш., К. Лебединський — 10 ш., І. Ліба — 8 ш. 6 п., І. Гриник — 5 ш., Я. Куриба — 5 ш., Т. Суцоловський — 5 ш., І. Гавришків — 5 ш., С. Романів — 5 ш.; Г. Балицький — 10 ш., М. Монастирський — 10 ш., по 2 ш. 6 п. — В. Шкварок, С. Малаховський, М. Торконяк; по 2 ш. — О. Ярош, М. Козаревич.

На „В. Ф.“ склали: Медвідь — 1 ф., В. Нетрибак — 1 ф.; по 2 ш. 6 п. — В. Гесінович, П. Гесіновичова, М. Остапок, К. О., Н. Варгун, Я. В., С. Садівський; Д. Душняк — 5 ш., М. Шокало — 5 ш., М. Мохнатий — 3 ш., Г. Якимів — 2 ш., М. Радоришин — 2 ш., С. Шкатулик — 2 ш.

На спільній Свят-Вечері в м. Дерби учасники склали на „В. Ф.“ — 2 ф. 16 ш.

НА ФОНД УПА

В день Уродин п. А. Піскуровської в м. Дерби, з ініціативи п. М. Н., присутні гості склали на УПА — 1 ф. 8 ш.

З нагоди вінчання П-ва Стангрет у м. Рочдейлі, з ініціативи п. Р. Ваврика присутні гості склали на фонд УПА — 4 ф. 2 ш. 6 п. Жертвували: П-во Стангрет — 1 ф., М. Доскоч — 10 ш., В. Палюга — 10 ш., В. Дацків — 15 ш., Р. Ваврик — 10 ш., П-во

Жупники — 10 ш., Т. Герман — 5 ш., В. Тижник — 2 ш. 6 п.

На Уродинах п. Марійки Сідельник у м. Брадфорд, з ініціативи пп. Рибак і Левницького, гості жертвували на Фонд УПА — 1 ф. 4 ш.

З нагоди хрищення Марії — дочки П-ва Клюків у Глоссоні, з ініціативи п. А. Коропія, на Фонд УПА склали: по 1 ф. — А. Коропій, Сончак, Кривожижа, С. Влашин; по 10 ш. — П. Ткачук, М. К., А. Копівський, І. Клюка, С. Рибак, Р. Л.

На весіллі в П-ва Любінських у м. Сатгенд-он-Сі, з ініціативи п. В. Килина, на Фонд УПА жертвували: М. Чибанович — 1 ф., О. Любінський — 1 ф., І. Озарук — 1 ф., В. Килин — 10 ш., С. Хомишин — 5 ш.; по 2 ш. 6 п. — Р. Вербіцький, В. Ключка, І. Смолінський, І. Білевич; по 2 ш. — Г. Дольник, Н. Артим.

З нагоди хрищення донечки П-ва Марії і Василя Прусів у м. Менчестері, з ініціативи п. Рутковського, на Фонд УПА склали: П. Нич — 1 ф., П. Лучків — 1 ф., В. Задорожний — 10 ш., Д. Дідик — 10 ш., М. Корняк — 10 ш., В. Залізний — 5 ш., В. Клоб — 5 ш., С. Олійник — 5 ш., В. Рутковський — 5 ш., М. Рутковська — 5 ш., О. Хорий — 5 ш., В. Прус — 2 ш. 6 п., М. Прус — 2 ш. 6 п., І. Микитюк — 2 ш. М. Микитюк — 2 ш., М. Федипин — 2 ш., А. Федипин — 2 ш.

НА ФОНД АБН

Сумівський Драматичний Гурток у Ванкувер (Канада) жертвував на Визвольний Фонд АБН для боротьби з московським імперіалізмом — 11 дол. 18 центів, як чистий дохід з вистави „Тріумф прокуратора Дальського“, що відбулася 8 грудня 1951 р. в залі Українського народного Дому. Гроші одержані від п. І. Шевчука через М. М.

З нагоди вінчання П-ва Катерини і Івана Савдик (24. 11. 51 р.) в м. Менчестер, з ініціативи п. О. Пецик присутні гості склали на Фонд АБН — 3 ф. 17 ш. 6 п.

З нагоди Іменин п. Михайла Черевінського, з ініціативи п. С. Шкурлатовича присутні гості склали на Фонд АБН — 9 ф. 10 ш.

На товариській забаві в день Св. Миколая в гостелі Богсдейл, з ініціативи п. В. Вовчука учасники склали на фонд АБН — 3 ф. 15 ш. 6 п.

На пращальному вечері з нагоди виїзду п. І. Гагутья з Гостелю Чартергед (Шотл.) до США, з ініціативи п. П. Панчака на Фонд АБН жертвували: П. Буртик — 1 ф. по 5 ш. — П. Панчак, Н. Дорошенко, К. Далак, М. Вергун, Т. Дорошенко, П. Віннічук (поляк), І. Гогутья, Ш. Ольга (шкотка), В. Бормас, О. Адамчук; І. Жидак — 4 ш.; по 2 ш. 6 п. — І. Берчук, М. Балагурак, І. Настацук; М. Балицький — 2 ш.

Всім Жертводавцям складасмо щиру подяку. Молодим Парам, Батькам, Похр сникам і Імениникам бажаємо багато щастя, многих літ і успіхів у житті.